

10251

16
J. PIN Y SOLER

LA SIRENA

DRAMA

EN QUATRE ACTES Y UN CUADRO

*Estrenat en lo teatre de NOVEDADES de Barcelona
lo 18 de Febrer de 1892.*

BARCELONA

DE VENTA EN LA LLIBRERÍA DE I. LÓPEZ
RAMBLA DEL MITJ, NÚMERO 20

1892

7

LA SIRENA

J. PIN Y SOLER

LA SIRENA

DRAMA

EN QUATRE ACTES Y UN CUADRO

*Estrenat en lo teatre de NOVEDADES de Barcelona
lo 18 de Febrer de 1892.*

BARCELONA

TIPOLITOGRAFÍA DE LLUIS TASSO

ARCH DEL TEATRO, 21 Y 23

1891

Es propietat del autor y ningú sens lo sèu permís escrit podrà representar, traduhir ni estampar lo present drama.

Queda fet lo registre manat per la Lley.

MANERA DE SER DELS PERSONATGES PRINCIPALS.

Lo Grabat. Un home en plena virilitat, físicament ros de cabells, afeytat de galtas y boca, una espessa sota barba; moralment un conjunt de tendresa y de violència. Es tendre per sa filla, afectuós ab son pare, ho degué ser molt per sa mare, y menos, molt menos, ab sa muller; en primer lloch perque la sèva dona no era de la sèva sang, y després perque per un home com lo Grabat, la dona, fins sent esposa, es sempre una mica més ó menos la femella.

Gatneu. Lo tipo del dropo de platja, del que s'engorroneix y comensa per viure unas quantas setmanas á la casa ahont l'han convidat y termina per serne paràssit. De vegadas, casi sempre, la casa hont s'arrapa es la d'una germana viuda, d'una filla casada, d'una pobre mare qu'ha de treballar per ell en lloch de rebren aussili.

Llevat la droperia, plé d'inginy y de gracias que 'l fan suportable. Es un especialista per guisar certas menjadas, fa jochs de cartas, es bon ballador ó rascador de guitarra. Segons sigui 'l tipo, mariner, vilatá ó de pagesia, cambiarán las sèvas exterioritats, pero sempre será 'l paràssit casi *ruffiano*.

Lo Sacristá. Una mena de filosof que no sap llegir ni escriure; ha sigut molts anys militar, ha passat molta miseria, ha sigut sempre esclau d'un ó altre. Absolutament home de bé en lo sentit de *ser honrat*... aficionat á la beguda, recurs de cervells imaginatius y mal nudrits.

Don Luisito. Un criollito casi mulato: vicioset, orgulloset, poruch, interessat, descontent de trovarse entre personas que no li diuhen *mi amo*... Si hagués viscut hauria sigut, socialment, insuportable; políticament, partidari de Maceo.

La Pitera del hostal. Enamoradissa, alegroya; á diset anys se va enamorar d'un carrabiner perque

era ben plantat. Son pare y sa mare s' oposaren al casament, pero ella no 'ls escoltà. De son casament ab lo soldat tingué una filla que li doná mes inquietuts que satisfaccions. Lo Grabat habent dit á la Pitera que la *volia*, ella s' imaginá que l' *estimaba*, y la pobreta una mica causat per l' estretès en que vivia y que son casament ab un *Capità de carrera* hauria desvanescut, una mica perque potser s' habia aficionat de cor al mascle ardit que se l' habia feta sèva, lo cert es que concibeix una rabia sorda primer, exuberant y parladora després, contra l' home que l' habia tingut pèl seu regalo mentres vivia al poble y qu' al tenir d' empendre viatge pren comiat d' ella ab la major frescura, com dihent: «ja torno». Després la pobrissona, quan ha perdut á sa filla qu' adoraba y en qui veyá també una base de benestar futur, quan s' ha apagat la darrera claror que la guiaba, quan ha perdut sa darrera ilusió queda com trastocada.

Marieta. Una bona noya sense personalitat mentres es verge... Enérgica, sang del Grabat quan aquell *criollo* ha abusat d' ella.

La Sorda. La velleta pobre, que hi ha en tots los poblets de vora mar. Esposa sense marit, mare sense fills, avia sense nets... Tots los homens que li eran alguna cosa, ó s' han quedat en terras d' hont no vindrán per pobres, ó s' han negat! Viu de no res... de rosegons, de peixets que ningú vol, de cosas que sobran als qui son més pobres qu' ella.

Los demás personatges son molt clars, no tenen recóns psicològichs.

ÉPOCA, INDUMENTARIA, SITIS, ETC.

Uns quants anys després del tractat fet ab l' Inglaterra—23 juny de 1835—pera abolir lo tráfeh d' esclaus y conegut per «tratado de Martínez de la Rosa».

Cal considerar per la verossimilitut del ters acte que 'l primer barco de vapor trasatlántich, lo *Sirius*, s' estrená d' Inglaterra á l' América del Nort en 1837. Lo *Sirius* com tots los creuhers y vapors de costa anaba ab rodas y com las máquinas eran de

poca pressió, duyan variats fogaynas y ximeneyas.

A l'arsenal de Toulon han conservat com reliquia durant molts anys un dels primers vaporets que tingué la França, *Le Taureau*, d' uns 40 metres de llarg: portaba quatre ximeneyas.

Al comensament de la navegació á vapor los oficials de marina de guerra consideraban com á cástich lo ser embarcats en ditas naus. Entr' ells tractaban als qui hi eran embarcats de *Carboners*.

Respecte al siti ahont los capitans negrers anaban á desembarcar la negrada, n' hem escullit un d' auténtich: una recalada prop de Cárdenas en vista de las «tetas de Camarioca», dos puigs que guian als mariners desde lluny pera buscar la bahía de Cárdenas. Lo barco negrer fondejava entre 'ls *cayos* y la costa, y al ser de nit desembarcaba als negres, qu' eran entrats dintre un *bohio*—magatzém y habitació,—y d' allí, un cop reposats, los repartian entre 'ls propietaris ó delegats dels propietaris per compte dels qui s' habia fet l' expedició. Quan los desembarcaban ja anaban vestits: calsas y americana de dril, barret de palla, sabatas de pell ab orelletas, las donas faldilla y jipó rallats.

Durant la navegació no tot era sang y foch com molts suposan. Certs capitans desembarcaban negradas ja mitj organizadas per grupos y ab *cabos* triats d' entre 'ls negres que 'ls habian semblat mes inteligents. Los cabos rebían com insignia de llur autoritat una camisa vermella á tall de sotana y un fuhet y com los negres sovint no eran compatriotas que fins n' hi habia de nacions enemigas, devegadas era precis vedar lo fuhet á un cabo per massa rigurós.

ADVERTENCIAS ALS SENYORS DIRECTORS D' ESCENA.

En lo teatre NOVEDADES de Barcelona hon s' ha estrenat lo present drama y en tots los teatres hont sia posat ab aparato pot suprimirse casi tota la escena II del acte IV en lo qual se referix lo combat naval, de: «ni un de malalt» (pág. 67) á «tinch un munt de cartas» (pág. 71).

La música demanarla al mestre Giménez, director d' orquesta del teatre de Novedades.

Los dibuixos per decoracions al Sr. Soler y Rovirsa.

Los idem per vestits al Sr. Labarta.

Las indicacions de figuració y plantament d' escenas al Sr. Tutau.

REPARTIMENT.

PERSONATGES		ARTISTAS
LA PITERA DEL HOS-		
TAL.. . . .	35 anys.	D. ^a Carlota de Mena.
MARIETA.	18 »	» Josefina Roca.
ROSETA.	35 »	» N. N.
LA SORDA.	70 »	» Concepció Palá.
CIÓ.	50 »	» Elvira Morera.
GRABAT, capitá de la		
<i>Sirena</i>	45 »	D. Teodoro Bonaplata
NOY GRAN, pilot.. .	40 »	» Vicens Daroqui.
GATNEU, cuyner.. .	40 »	» Hermeneg. Goula.
PATOU, mariner.. .	30 »	» Lluís Muns.
MILIET, agregat.. .	18 »	» Carles Delhom.
DON LUIS, armador.	25 »	» Frederich Parreño
SENYOR JOANET, cai-		
xer..	60 »	» Miquel Pigrau.
CARLETS, escribent..	20 »	» Frederich Fuentes
SEBASTIÁ, idem. . .	20 »	» Lleó Odena.
LO SENYOR RECTOR.	65 »	» Jaume Virgili.
SACRISTÁ.	70 »	» Joan Oliva.
LO CEGO..	75 »	» Enrich Guitart.
LO MAYORAL. . . .	30 »	» Ricard Esteve.
<i>Noys, mariners, mulatos, negres, mossos de la escua-</i> <i>dra, gent del poble, etc., etc.</i>		

Direcció artística: D. ANTON TUTAU.

PRIMER ACTE.

LA BENEDICCIÓ DEL BARCO.

Un tros de platja d' un poblet qualsevolga de la costa. Unas casetas de pescadors ab fogons á fora, rafal, taulas, banchs, etc. Un sogall encés penjat en qualsevol puesto.

A mitj terme una roca ó tros de moll, hont estarán atracadas duas embarcacións petites. Al fondo la *Sirena* pollacra goleta negrera fondejada.

Al peu d' un arbre, un altaret fet ab quatre posts, un cobrellit per darrera, gerros de flors, candeleros, etc.

ESCENA PRIMERA.

Donas que flan, noyas que fan puntas. Ció cou menjars en cassolas, paellas. LO SACRISTÁ va y vé endegant l' altaret sota 'ls arbres. PATOU arranjan una embarcació, carreganhi fato. Arriva 'l SENYOR JOANET dintre d' una tartaneta; PATOU va á donarli la má per baixar.

CIÓ, SACRISTÁ, PATOU y SENYOR JOANET.

SR. JOANET.

Ô, ô (*al cavall*). Gracias, mestre, teniu (*un saquet de má*) que no 's perdi... ¿Arribo á temps?

PATOU.

Ha fet just... miri la *Sirena*; ja está aparellada per ferse á la vela. Tot está á punt. Jo estava

ormejan't lo gússi, aquellas donas fan cóurer una miqueta de refresch (*rihent*), lo Sacristá endega l' altaret per la Benedicció y així qu' arrivin la gent, una reposadeta aquí ab las familias, lo tragu't de despedida... ¡y en mar!

SR. JOANET.

Hem surtit de Barcelona qu' encara no era día; pero 'l nostro «Soberano» (*al cavall*) 's fa vell... y nosaltres també. (*Al mosso.*) ¿Qu' heu vist á l' amo?

PATOU.

¿A D. Luisito? ¡Jo ho crech! Fa dós días que roda pel poble; segons los uns ha vingut per donar ordres al Capitá, altres diuhen si li festeja la noya.

SR. JOANET.

¡Calleu, poch seny, calleu!

PATOU.

Y li han surtit los comptes errats, perque 'l Capitá l' ha deixat al hostal de la Pitera; ni á béure l' ha convidat.

SR. JOANET.

Que no 's refredi 'l «Soberano.» (*Al mosso.*) Y vos guardeu lo saquet... está plé de moneda per vosaltres.

PATOU.

Miri, l' entro aquí dins (*á la casa*). ¡Veureu, mestre! (*al mosso*) poséulo sota aquella teuladeta. (*Desapareix.*)

SR. JOANET.

Vaig á veure si 'ls trovo.

PATOU.

Carrer de Mar amunt.

SR. JOANET.

Prou, prou. Ja he vingut altres vegadas.

ESCENA II.

Anteriors, menos lo senyor JOANET.

CIÓ.

¿Qui es aquell senyor?

PATOU.

Lo Sr. Joanet, com si diguessim lo Capitá de ca 'n Salvat.

CiÓ.

¿Lo Capitá? Jo 'm creya que densá de la mort de D. Josep María no hi había més amo de la casa que D. Luisito, 'l sèu fill... aquell senyoret tan melindrós qu' ha posat á ca la *Xarraire*, al hostalet de la Pitera, ha vingut de Barcelona portant la moneda per las avansas... Jo he cobrat un paper de plata... ¡que ja s' ha fus! estabam molt empenyats... ¿y á tu quánt t' han donat? (*A una de las donas.*)

PATOU.

(*A Ció.*) Bè, lo Capitá no vol dir l' amo, ni de la *Sirena* ni del altres barcos que tenen á ca 'n Salvat... vull dir que 'l Sr. Joanet porta 'l timó... Ell y 'l nostro de Capitá s' estiman molt.

ESCENA III.

Anteriors, GATNEU qu' arriba ab uns quants noyets carregats de paners, de sachs.

GATNEU.

¡Oh Patou! ¿qué no 'ns ajudas á descarregar? ¡Gracias á Dèu qu' es lo darrer viatge! ¡Prou ajudarás á vuydarlos aqueixos sachs!

PATOU.

¿Galeta?

GATNEU.

¡Galeta y *Pa tou!*

PATOU.

(*Ne romp un tros y l' engoleix.*) Un cop embarcat es lo que més anyoro. Després galeta...

GATNEU.

Que conserva la dentadura... Ola, arquebisbe (*al Sacristá*); ¿encara no está llest aqueix tinglado?

SACRISTÁ.

Ha quedat bè, ¿veritat? (*Contemplant l' altaret.*)

CiÓ.

(*Fent tastar lo menjar al Sacristá.*) ¿Qué 'us sembla?

SACRISTÁ.

(*Bufa cómicament, se crema y torna la cullera.*)
¡Un pols! alló que se 'n diu un tristet pols més de sal.

CiÓ.

¿Voleu dir? (*Tastant.*)

SACRISTÁ.

Ho trovo dols. (*Tornant la cullera.*)

GATNEU.

Segóns sembla, 'us hi enteneu en peixadas de tota mena.

SACRISTÁ.

No tant com tu, que passas la vida menjant ó fent cóure menjar per uns ó altres... pero quan un home ha corregut la Zeca y la Meka...

PATOU.

Y la vall d' Andorra.

GATNEU.

Bè, tu no 't barrejis en conversa de gent com cal y fes la tèva... esgota 'l gússi.

SACRISTÁ.

Quan un home ha corregut mon, avuy dejuno, demá no dino... ¡figurat! Si l' ocasió li presenta una provisió de recapte... ¡peix... ploma... ó pel!

GATNEU.

'Us hi debeu rebejar quan l' ápat es de debó.

SACRISTÁ.

¡No tant! Alló que se 'n diu menjar per menjar... ¡afartarme! may ho he fet. Soch de mena poch menjador.

GATNEU.

Com tots los borratxos.

SACRISTÁ.

¿Qué has dit? deus parlar per tu: ¿qué m' hi has vist may borratxo... del tot?

GATNEU.

¿Del tot? ¿del tot?

PATOU.

Aneu á saber lo qu' ell enten per borratxo del tot.

SACRISTÁ.

Entench estarho com més de quatre... com ho estava cert *cucineru* aficionat, cert mariner de secá. (*Irónich.*)

GATNEU.

¡Mariner de secá, jo!

SACRISTÁ.

Lo día que 'l mèu amich D. Pau Cendra...

PATOU.

¿Amich vostre 'l Grabat?

SACRISTÁ.

¡Sí senyor! no 'ns fem gayre, pero li porto amistat... Lo día que 'l Grabat va dirli que per compassió...

GATNEU.

¿Per compassió? (*Cremat.*)

SACRISTÁ.

¡Perque no fessis nosa á ta germana, á tot lo poble! t' embarcaba de cuyner á bordo de la *Sirena*...

GATNEU.

Sacristá de sants de cartró, no 'm vingueu ab indirectas ni ab mots cuberts.

PATOU.

¡Mots cuberts! ¿Encara voleu qu' us parli més clar?

SACRISTÁ.

M' has tractat de borratxo...

PATOU.

'Us torna 'l cambi.

GATNEU.

¡Jo borratxo, jo faig nosa! (*Amenassantlo ab un rem.*)

SACRISTÁ.

(*Arborant un candelero.*) ¡Au, si gosas! ¿que 't pensas que 'm fas por? De més guapos que tu n' he estés per terra d' un cop de culata... quan perseguíam al francés.

PATOU.

(*Atiantlos.*) ¡Alsa, valents!

GATNEU.

(*Cremat á Patou.*) Arri á la llanxa á carregar aqueixos sachs... déixamel per mi aqueix frare llech. (*S' encaran en posició de barallarse.*)

ESCENA IV.

Anteriors, senyor RECTOR.

RECTOR.

¿Qué passa? ¿y aixó, que sòu ximples? ¿encara no esteu llest? (*Al Sacristá.*) Millor fariiau d' ajudar-lo. (*Als mariners.*)

GATNEU.

Prou feyna tinch per mi... De las tres de matinalada que vaig y vinch. Tota la feyna pesada... ¡ja se sap! pèl *cuclineru*. (*Lo Rector mira l' altar, desapareix.*)

SACRISTÁ.

¡Com que ja n' habías perdut la mena de treballar!

GATNEU.

¡Ves qui parla!

SACRISTÁ.

¡Quánts anys há que t' hi arrossegabas per aquí vivint á costas de la Pitera!... La pobre densá qu' es viuda d' aquell carrabiné, prou feynas tè per ella y la sèva noya.

GATNEU.

Jo no li feya cap nosa á ma germana... li feya respecte á la casa; y en quant al sèu home no era carrabiner, era sargento de carrabiners.

SACRISTÁ.

Lo sargento Malendras.

GATNEU.

¡Menendez! (*Enfasis.*)

SACRISTÁ.

Lo cert es que densá que vas venir del servici, que ta germana 't mantenía...

RECTOR.

¡Vaja! prou ha durat... ¿ahónt es la tripulació?

GATNEU.

Casi tots son á bordo ab l' altre pilot y 'l nostramo. Lo capitá no més ha deixat saltar en terra als qui tenen familia al poble.

RECTOR.

¿Que no sou tots de Port-nou?

GATNEU.

¡Qu' es cas! navegarem ab gent de totas me-

nas... En ma vida hauré fet un viatge ab gent de tanta nació y tan barrejada. Hi ha un gallego... ¡de Corcubion! Un dels timonei's es de la Higue-rilla... figuris senyor Rector... si no fa escriuir... ¡de la Higue-rilla! En Patou qu' es de... ¿d' hont ets tu, Patou?... ¿de Guadalajara?

SACRISTÁ.

Lo fet es (*á Patou*) que no teniu posat de mariner de per aquí.

PATOU.

¿Perque vaig ormejat á la inglesa? tinch fets més viatjes pèl mar Gran...

GATNEU.

Nada, nada... ¿ja has acabat d' esgotá 'l gussi? Esgota la llanxa, arma 'ls escalems, veyas si 'ls estrops son á puesto... (*Baix al Rector y Sacristá*). Va vestit com si anés á pescar la ballena y en sa vida ha pescat més qu' anguillas fangals... Crech qu' es d' Amposta. (*L rectó s' allunya.*)

RECTOR.

(*Al Sacristá trovant que l' altaret ja está prou bé.*) ¡Enllesti! ¡Aném! Vosaltres (*á las donas*) així que vagin arrivant gent direu qu' hem anat á pendre 'l sobrepellís, l' aygua beneyta... (*Surten.*)

GATNEU.

(*Intervenint.*) Las eynas per la benedició... tot cosetas flonjas. Jo vaig esgarrar la carrera; no n' hi ha de més descansada que la d' aqueixos...

ESCENA IV.

GATNEU, CIÓ, PATOU, menjant.

GATNEU.

No 'l puch veure aqueix sacristá. Sempre ab llatinadas... y un genit com una pólvora... quan li sembla que 's burlan d' ell, desseguit hi es.

CÍO.

¡No 'n feu cas, sempre está enterbolit!

PATOU.

No més hi deu veure clar per ajudar missa primera.

Ciò.

A missa de set ja branda.

PATOU.

A l' ofici, tràngul.

GATNEU.

¡Y á mitj dia... fondo! Dorm unas quantas horas per qualsevulga reconot, y á posta de sol se lleva... Ha trovat medi de viure doble que 'ls altres. Ell de cada dia 'n fa dos.

PATOU.

A mi m' estranya que 'l senyor Rector... qu' encara que siga del ram del llatinorum es un bon jan, hagi arreplegat un dropo, un borratxó...

Ciò.

Quan lo va arreplegar no ho era tant.

GATNEU.

Sempre l' he conegut aixís... Lo va arreplegar perque entre 'l Rector y ell s' han passat cosas *jtarrriblas!* Han fet la guerra del francés plegats... y no sé ahont... á Hostalrich me sembla, lo sacristá va salvar la vida al sèu capitá, lo senyor Rector... després van tornar al convent de Poblet á fer de *flares*... y ara hi ha poch anys... al bó de l' istiu quan van cremar los convents, diuhen si ells dos conspiraban... Se van fer fonedissos.

Ciò.

Calleu, calleu, mala llengua. Quan lo Sr. Rector y 'l Sacristá van venir al poble arrivaban de Roma.

GATNEU.

Sí... sí... ¡de la fáccia! ¡Ja veureu! Un dia á l' anar á missa 'us trovareu ab la porta de l' iglesia tancada, al Rector al mitj de la plassa muntat á cavall y al Sacristá ab un trabuch...

PATOU.

¡Donchs qué sé jo! ¡No fan posat de guerrerus!

ESCENA V.

Anteriors, PILOT, ROSETA y EMILI, que surtirá d' escena enrahonant ab un mariner, després torna.

ROSETA.

(*Una criatureta al bras, altre á la má.*) ¿M' escriurás sovint?

PILOT.

T' ho prometo, fins escriurá 'l noy.

ROSETA.

Pensa en mi... en las nostras filletas.

PILOT.

Per tu, per ellas, perque 'us estimo més qu' á mi mateix m' embarco ab gust per un viatge... escolta. (*Confidencial.*) N' hi ha que s' embarcan creyent que no més aném á Cárdenas.

ROSETA.

¿Donchs ahónt anéu? ¿més lluny?

PILOT.

Per tothom, pèl Sr. Rector, per las familias del poble aném á Cárdenas... pero més lluny ó més aprop (*somrihent*) lo cert es que trigarém de tornar. Ab aixó, no t' impacientis... Lo Grabat es lo millor Capitá de la costa, lo barco nou. Quan pugui donarte noticias, te 'n donaré; quan no 'n rebis... senyal de qu' estém bons. (*Rihent tristement.*) En quant á tornar...

ROSETA.

¿Tornaréu?

PILOT.

(*L' abraça.*) Quan siguém aquí... (*Pausa: juga ab las criaturas.*) Y sobre tot no diguis á ningú... lo poch qu' ara t' he dit... Quan te sembli que fa massa temps que no sabs res de nosaltres... pensa que som... ¡allá! ¡per allá! pero sempre navegant vent en popa y rumbo á casa.

ROSETA.

¡Quin viure 'l nostre! pobres mullers, fillas, mares de navegants.

PILOT.

¡De pitjors n' hi ha! Després d' aqueix viatge manaré 'l barco.

ROSETA.

¿T' ho han promés?

PILOT.

Es cosa segura. Ara mateix lo Capitá y 'l senyor Joanet han tingut devant mèu una conversa... «No vull navegar més per compte de D. Luisito, »ha dit lo Grabat. Si surtó á viatge es perque »había donat paraula á son pare... qu' era un »amich, un company... Si torném salvament y »la mèva recomanació es escoltada, podrá manar »la *Sirena...*» (*Senyalantse.*)

ROSETA.

Ab tant poch que 'n tindríam prou si volguesis buscarte feyna á terra... per tu, pèl noy.

PILOT.

¿D' escribents? ¡Dèu nos ne guart!... Ja veurás, ja veurás (*amanyagantla*) quan aném l' un de Capitá, l' altre de pilot...

ESCENA VI.

Anteriors, LA PITERA.

PITERA.

(*Lliscant d' un grupo al altre, tafanejant, irónica*). ¿Encara no estèu llestas?

CiÓ.

Si tu 'ns haguessis ajudat, ó si haguessis enviat á la tèva filla.

PITERA.

¿Per qué no, si m' ho haguessiu dit? Hauría vingut jo de bona gana, perque la noya tè feyna. Apren de puntayre... precisament no tinch cap hoste á casa.

CiÓ.

No diguis, dona... hi tens á D. Luisito. No 'n cauhen gayres al tèu hostel de viatjers tant d' upa. Li deus haber donat lo quarto bó, ab llit de pilans.

PITERA.

(*Mirant fixo, provocantla.*) Li he donat lo mèu.

ESCENA VII.

Anteriors y GRABAT.

(*Grabat, veyent á la Pitera, vol recular.*)

PITERA.

Escolti, D. Pau... (*Lo porta á primer terme.*)

GRABAT.

¿Qué hi ha?

PITERA.

Hi ha... que vull parlarte encara una vegada ans que t' embarquis. (*Confusa.*) ¿En qué quedem? Las mèvas llágrimas no t' han entendrit... Las mèvas amenassas...

GRABAT.

Las tèvas amenassas m' irritan.

PITERA.

Y aixó que may han sigut prou claras; t' he amenassat vagament de que parlaria, pero may t' he dit de qué ni á qui... Te porto afecte, y no volía, quan m' abressabas, que vegessis entre 'l tèu pit y 'l mèu l' imatge d' un altr' home.

GRABAT.

¿Falornias? ¿De quín home? Has de saber per sempre que no hi ha cap home, ni mort ni viu, que 'm fàssi por... ¿ho entens?

PITERA.

Prou, prou... ¡Un home, mort ó viu, potser no 'l temis; pero molts homens, vestits de negre, assentats darrera la taula d' un tribunal y sota un Christo!... Molts homens que siguin jutges, que tanquin á la gent en presons ó 'ls envihin á presidi... que manin al butxí... potser te fassin més respecte...

GRABAT.

Per la darrera vegada 't dich que las tèvas rondallas m' amohinan.

PITERA.

Donchs á mi m' amohina haber quedat viuda per mor de qui jo sé.

GRABAT.

¡Qué vols dir! (*Li pren lo bras.*) Parla clar.

PITERA.

Vull dir qu' una nit... una horrorosa nit d' hi-

vern, segura de que 'l mèu marit, qu' estaba de servey, fóra lluny, corrent per las platjas perseguint al pobrissó que riscant la vida desembarca fráu... vaig consentir qu' un home... que tu vinguessis á casa... (*pausa*) y 'l mèu marit, que potser tenia sospitas de la traició que per tu li feya, va entrar hont nosaltres dos eram, y ab l' arma qu' encara duya...

GRABAT.

Va vulguer matarme... ¡es cert! ¿y qué?

PITERA.

Tu 'l vas desarmar, y ell furiós, exasperat, te va insultar, va dir que volia béure la teva sang y l' un darrera l' altre vareu sortir desafiats al carrer y del carrer á la platja, y de la platja fins á las rocas de Sant Elm... y allá... allá dalt prop de l' hermita del Sant...

GRABAT.

Ell persistí en matarme. Encara porto la marca de l' arma qu' ab furor bestial li va servir per ferirme... Si no li aturo 'l cop me partía 'l front (*molt tranquil*).

PITERA.

Y tu, sense cap més arma qu' aqueixas urpas (*senyala las mans*), lo vas pendre pèl coll...

GRABAT.

¿Y qué saps tu ni ningú? 'L cadavre del tèu marit va ser arreplegat per uns carrabiners...

PITERA.

Que van declarar haberlo trovat mort... de fret... Pero jo 'l vaig veure 'l cadavre, y aquí (*tal coll*) portaba las senyals d' aqueixos dits de ferro, d' aqueixa grapa d' animal ferotge... (*pausa*) pero sentintme culpable, si no de la seva mort, de l' infidelitat que l' habia causada... vaig callar, vaig posarme dol...

GRABAT.

Que no duyas al cor... Aquell soldadot feya temps que 't cansaba... no l' estimabas.

PITERA.

Pero era pare de la mèva filleta, qu' estimo ab tota l' ánima; era l' únich amparo qu' ella y jo teníam al mon.

GRABAT.

Mil vegadas t' he ofert ajudarte.

PITERA.

¿Ab diners? (*Irónica.*) Los diners se gastan. Me semblaba que la mèva sumisió á la tèva fantasía, lo mèu carinyo, la mèva fidelitat mereixían...

GRABAT.

¿Que 'm casés (*rihent*) ab tu? May t' ho he promés, noya bonica.

PITERA

¿No? ¿vols dir? Hi ha cosas que no 's diuhen... ab paraulas y que no obstant quedan ditas.

GRABAT.

En ma vida, ni á home ni á dona, ni á civilisat ni á salvatge, he promés una cosa que no l' haja complerta. (*Serio.*) Ab aixó si t' hagués promés á tu, á tu qu' est tant xamosa (*carinyós*).

PITERA.

No m' ho has promés clar...

GRABAT.

Ni clar ni fosch. (*Enfadantse.*)

PITERA.

Donchs jo m' he pensat que tu m' ho prometías, y pèl cas basta...

GRABAT.

Basta tant poch, que d' aquí un' hora m' embarco... viudo com soch fa deu anys.

PITERA.

Deixantme viuda com soch densá d' aquella nit espantosa.

GRABAT.

Densá de la mort del militar... Y acabem la conversa.

PITERA.

Escolta, Pau... No vull escándol ni reclamar desseguit lo qu' ara no vols fer... Esperaré que tornis, pero prométem... ¿m' ho promets, veritat? veurás quan no naveguis quina vida mes regalada tindrás. Jo que soch manyosa... per la mèva trassa en arreglar los menjars que t' agradan vas comensar á festejarme... te faré una vida de canonge, la casa te la tindré com un mirall, seré per la tèva filla tant mare com ho soch per la mèva, serem dos per estimarla... serás l' home mes felís d' aquesta terra.

GRABAT.

No necessito de tu per cuydar á la mèva filla... (*impacient*) ni 't prometo res.

PITERA.

¿No? ¿no? (*Ell va allunyantse.*) ¡Mira que te 'n repentirás; mira, Grabat, que xerraré; mira que soch tant dolenta per la gent que 'm fan mal com agraphida y fidel pèls qui m' estiman; mira, Pauhet de ca 'n Cendra, que si 'm deixas com deus deixar á las mulatas de per allá quan ja 't fan fástich...

GRABAT.

(*Tornant, baixet, agitat.*) Desprecio ta venjansa, prens mal camí pera entendrirme... á mí no 'm vinguis ab amenassas...

PITERA.

Tens rahó, sí... escolta, Grabat... (*reprementse*) ¡no, Pau! ¡Pauhet, escolta! t' he donat tot lo que podia: al mèu marit perque 't feya nosa, la mèva persona perque t' agradaba... No soch una senyora com las de ciutat... pero la tèva dona, la Layeta, tampoch ho era... gayre més que jo... á casa teníam hostal, ells feyan de buxellayres...

GRABAT.

No 't tornis á posar á la boca pera res... ¿m' entens, Pitera? ni á la mèva filla ni á la mèva dona... déixalas ahont son: l' una prop del pare pera cuydarlo esperantme y l' altra allá al cel esperantnos á tots quan fem lo darrer viatge. (*Cremat.*) No 't posis á la boca lo nom de gent honrada...

PITERA.

La tèva noya ho es, la tèva dona ho era, no ho nego ; pero també ho era jo y seguiría sentho si no t' hagués escoltat...

GRABAT.

Tu 'm prens per un altre... ó per altres.

PITERA.

(*Pausa.*) ¡Per altres! (*Exasperada.*) ¡Pillo de platja! ¡Mal home! ¿Després d' haber fet de mi lo qu' has volgut, encara 'm tractas de dona qu' es per qui la vol?

GRABAT.

(*Cedint.*) ¡Pitera!... ¡No cridis!... quan torni serém amichs.

PITERA.

No escolto res. Ara soch jo la que no vol conversa. (*Pausa.*)

GRABAT.

¡Millor!

PITERA.

¡Sabrás qui soch! (*Fugint d' ell passa davant las donas sense mirarlas, fins que s' atura davant de Gatneu qu' era al fondo de l' escena.*)

GRABAT.

Ja t' he dit qu' á ningú temo. (*Se retira.*)

ESCENA VIII.

Anteriors, menos GRABAT.

CiÓ.

¿Qué li passa á la Pitera? ¡Ella tant de la gresca!

GATNEU.

(*A Pitera, ploricós.*) ¡Ja ho veus! no dirás que soch dropo... fins bambollas als dits... ¡mira! ¿y la noya que no vindrá á despedirse del seu on-clet?

PITERA.

La noya te feyna á ca la mestra... no vull que 's fassi ab gent ordinaria com sòu tots vosaltres. (*Mirantli las mans.*) ¡La pell se t' anirá enfortint (*cambi*) y 'l cor! ¡Veurém si saps ser home! No te 'n deixis passar cap... fes la tèva y si un día 'l Capitá 't malparla, 't maltracta... (*Terrible.*)

GATNEU.

¿Lo tiro de cap á mar? (*Fluix.*)

PITERA.

¡No podrías! Es més fort que tu... vénjat d' altra manera: ets cuyner, li fas una sopeta ab un caldo... que 'l reventi...

GATNEU.

Jo 'm creya qu' habíau quedat amichs.

PITERA.

Quan li vaig demanar que t' embarqués, per-que no podia mantenirte, volgué donarme diners... á la cara 'ls hi vaig llensar.

PATOU.

Oh Gatneu, ¿que també s' ha d' embarcar aixó? (*Uns paners.*)

GATNEU.

¡Sí, tot! tot... que no 's trenqui, es pisa. (*Va á la llanxa.*)

CiÓ.

(*A la Pitera.*) ¿Ahónt has deixat al Capitá? ¡Pitera aixerida, estás molt mal humorada!

PITERA.

¡Lo porto al moñol! (*S' allunya.*)

CiÓ.

(*Al Pilot, qu' está jugant ab las sèvas nenas.*) Tot está llest. ¿Ahónt son la gent?

PILOT.

¿Qué deyau?

CiÓ.

(*Mirant al foro dreta.*) ¡Ah, ja son aquí! davant vé l' amo del barco. ¡Qué 'n tèn poca de vergonya! (*Per la Pitera. Surt.*)

ESCENA IX.

Anteriors, D. LUISITO.

D. LUISITO.

(*Buscant ab la mirada, veu á la Pitera y va vers ella.*) ¡Ola, Pitera!...

PITERA.

Ja li he dit que 'm dich Elvira...

D. LUISITO.

Ha sigut per broma. (*Confidencial.*) Ab prou feynas he pogut parlar ab la noya del Capitá... li dirás que l' adoro... y que...

PITERA.

¿Y que s' hi casará? (*Irónica.*)

D. LUISITO.

¿Per qué no? Soch capás de tot per aqueixa noyeta que sembla desdenyosa y potser no mes sigui tímida... la timidés dels pochhs anys y del no haber sigut encara festejada... Per ella he vingut á Portnou tant plé de fanch pèls carrers, tant plé de moscas per las casas.

PITERA.

No pas á la meva... (*ab brometa forsada*) tot ho tinch fosquet perque no hi entrin.

D. LUISITO.

Per ella, per la filla del nostre Capitá has tingut l honor de hostetgarme al teu hostel.

PITERA.

Si, pero no li agrahaixo... Vosté 's figuraba que D. Pau Cendra l'hauria fet posar á casa seva.

D. LUISITO.

Potser sí; (*somrient*) pot ser sí que m' ho figuraba... qué sé jo, m' imaginaba que sent l' armador, l' amo del barco venint á casa un dels meus capitans... pero ¡bah! no n' he fet cas... M' hauria anat d' alló millor pera parlar á la noya... Densá que la vaig veure á Barcelona en companyia de son pare... per casualitat la vaig trovar... varem parlar un moment y al separarnos jo 'ls vaig seguir disimuladament... com un estudiant de vint anys...

Jo qu' habia vingut de Cuba á la mort del papá ab lo sol objecte de liquidar la casa d' aquí y entornarmen prop de la mamita, á la meva adorada isla... densá qu' he vist aqueixa noya, he sentit com si un imán me subjectés y totas las préssas que avans tenia pera enllestir y entornarmen las tinch ara para dir á la niña Margarita que la vull, que no seré felís sense 'l seu amor (*cambi*) ¿de veras, Elvirilla, m' aseguras que no te qui l' enamori?

PITERA.

¡Ay, pobreta María! aquí al poble ¿quí vol que la festegi? Pèl jovent de per aquí la noya del Capitá es una princesa! Son pare la casará... un día ó altre... ab vosté (*rihent*) ó ab un pilot conegut d' ell... vagi á saber ¿per qui será la reyneta de Portnou?

D. LUISITO.

De manera que positivament lo seu cor...

PITERA.

Mès net qu' una patena. Si la vol de veras.

D. LUISITO.

(*Somrihent.*) Quan son pare torni de viaje la demano en regla.

PITERA.

(*Irónica.*) La demanaré jo, déixiho per mí. (*Se separan.*) M' hi entench molt á fer casaments.

ESCENA X.

Anteriors, GRABAT, RECTOR, SENYOR JOANET, SACRISTÀ, MARIETA, mariners joves y vells que s' aturaran á certa distancia dels amos. Uns se dirigeixen á las donas que fan lo menjar; altres beuhen.

Lo SACRISTÀ s' amorra á una ampolla, beu als porróns, comensa á perdre 'l senderi.

GRABAT.

(*Mitja veu.*) Gracias per la vinguda, senyor Joanet, li agraeixo molt l' atenció, pero á don Luisito empórtissel.

SR. JOANET.

Ans que vos poséu lo péu á bordo, ja serém carretera avall cap á Barcelona. (*Molt senzill.*) He portat uns quants papers de plata descambiats... ¡je! ¡je!

GRABAT.

¡Inútil! tots han rebut las avansas.

SR. JOANET.

Per la gent menuda, per las velletas.

D. LUISITO.

No era necessari que vingués. (*Al Sr. Joanet.*) Soch prou grandet pera caminar sense bergansí. (*Alt.*) Tots los documents están en regla. (*Treu papers de las butxacas.*) No mes falta 'l brindis de despedida.

SR. JOANET.

Y uns quants ralets perque 'ls menuts no plo- rin. (*Va á pendre 'l sach que li havia aconduhit en Patou y repartirá diners... «ad libitum» de manera que no aufegui 'l joch dels altres personatges.*)

D. LUISITO.

¡Muchachos! (*Als mariners.*)

GRABAT.

(*Sech.*) Lo senyor qu' ha vingut de Cuba un cop mort son pare per ferse cárrech de la casa, ara es amo del barco y vol beure una copa á la salut vostra.

D. LUISITO.

Y ells á la mèva, á la de tots.

GRABAT.

Sou molt gorreros. (*Per la gent que 'l redoltan demanantli diners.*) ¡Prou petóns! (*A Miliet prenentlo dels brassos de sa mare.*)

D. LUISITO.

¡Muchachos! (*Solemne enfátich.*) Es costum catalana la de ferse á la vela pera viatjes llarchs lo sant día del diumenge. Era costum del mèu pare, qu' al cel siga, la de despedirse de vosaltres.

GRABAT.

Ja ho sentiu... lo senyor no vol ser menos complert de lo que son pare ho era... (*Sech.*) ¡Bebéu y embarca! (*Espenyant un grupo de mariners.*)

D. LUISITO.

¡Aguarde, señor D. Pablo!... beurem á la vostra felís tornada... lo señor Cura benehirá la nostra hermosa Sirena que allá 'ns espera, benehirá...

GRABAT.

D. Luisito... ja veurá. Si vol imitar á son pare, qu' al cel sigui, imítill en tot: pocas paraulas... y...

SR. JOANET.

¡Vaja, ja está net! (*sacudint lo saquet dels diners*) y una copeta d' aygardent... dos ditets.

GRABAT.

De Sant Feliu de Guixols... ¿recorda, Sr. Joanet? no 'n bebía d' altre.

D. LUISITO.

A mí l' ayguardent... de aquí... no m' agrada...

GRABAT.

Donchs un dit de vi ranci... ¡Segui!

D. LUISITO.

No. (*Refusant lo cap de taula.*) Lo Capitá á cap de taula.

GRABAT.

¡Capitá! Ho seré del tot á bordo. Creguim, no fassi compliments.

SR. JOANET.

Aprofiti de que encara son á terra, y á terra l' amo es l' armador.

GRABAT.

Si fossim á bordo y 'l pilot no estés de guardia, l' assentaría á ma dreita... ¡y encara!

D. LUISITO.

¡Qué gracias! (*Irónich.*) Para suegro, ni de encargo. (*S' assentan «ad libitum».*)

GRABAT.

¡Noy! (*Allargant lo got.*)

MILLET.

¡Mande! (*Corrent s' entranca ab lo Sacristá que també allarga 'l got.*)

SACRISTÁ.

¡Millet! ¿y jo? ¡tant amichs que som!

MILLET.

¡Teniu! (*Serveix al capitá y als senyors de la taula que brindarán.*)

(*Als sèus companys.*) Quan jo sigui capitá també 'm faré servir; pero en compte d' un noy de cambra pendré una mulateta... Ja ho tinch apuntat aquí. (*Al front.*)

ROSETA.

¡Tu, poch seny!

MILLET.

(*Senyal amistosa de ferla callar.*) M' han parlat d' una colla de morenas prop de Cárdenas... ¿veritat? (*A Gatneu.*)

GATNEU.

Allí hont hem de recalar de tornada de...

GRABAT.

¡Ey!... ¡ja t' he dit que t' embarquessis! (*Al noy.*) Y á vos, mestre, ningú 'us pregunta cuánts anys teniu... (*A D. Luisito.*) Vosté no vol comprendre qu' als mariners no se 'ls pot donar alas. Fins los més vells son criaturas d' edat. Aqueix refresch, aqueixas benediccions aquí, 'ls valdrán més de quatre cops de *chicote* al tornar á bordo. (*S' aixeca.*)

PITERA.

(*A D. Luisito, per Maria.*) Ara li pot parlar.

D. LUISITO.

(*A Maria.*) Mariquita, densá qu l' he vista que jo no visch... lo mèu afany es dirli quant l' adoro ¿no 'm dona cap esperansa?

MARIETA.

¡Pobreta de mí! ¿quina esperansa vol que li doni? Vosté un senyor rich... avesat á senyoras de per allá... á la sèva terra...

PITERA.

T' hauría demanat á ton pare, per aixó ha vingut de Barcelona; pero l' ha vist tant enfeynat ab lo barco... t' estima d' alló més.

GRABAT.

(*Tornant de vora mar.*) ¡Tu, noya!... (*li fa una carícia*) ¡tórnatén á casa!

MARIETA.

¡Pare! (*Queixosa.—Cambi de tò.*) Hi vaig, si; pero tornaré ab lo padrí. ¡Pobret padrí! M' ha fet prometre qu' al punt d' embarcar anés á avissarlo. (*Surt corrent.*)

D. LUISITO.

¿Se 'n vá, Marieta?

RECTOR.

¡Benet, enteniment! prou heu begut.

SACRISTÁ.

¡Si no més l' he tastat!... Aquest bon mosso (*Gatneu*) me desafiaba á beure.

GRABAT.

(*A Gatneu.*) ¡Tinguém la festa en pau!

GATNEU.

¿Jo? ni sisquera me 'l miro.

GRABAT.

Prou hem parlat. Si no 'us agrada encara hi som á temps. A bordo tinch qui farà de cuyner millor que vos.

RECTOR.

No 'us enfadeu... la culpa es d' aqueix poca solta. (*Va ab lo Sacristá al altaret.*)

PITERA.

Si no l' embarqueu ho xerro tot, ara mateix, y en lloch d' anar á bordo de la *Sirena*, anireu á la presó... fins que s' aclareixi de quin mal va morir lo mèu home. (*Irónica.*) Si va ser de fret... ó... (*Senyal d' escanyat.*)

GRABAT.

(*Entre dents.*) ¡Mal llam!

RECTOR.

¡Vaja! ¡vaja! (*Se posa lo sobrepellis.*)

D. LUISITO.

Écheles la bendición... al barco y á ellos. No costa res y consola. (*Mentres lo Rector se prepara, la gent se va embarcant, abrassant los uns á llurs mullers, altres rebent un escapulari, una estampeta. Lo Sr. Joanet, D. Luisito y 'l Grabat cambian papers, ne firman, clouhen cartas.*)

GATNEU.

Vaja, germaneta, ¿qué no 'm dius res? Semblas un altre... ¡Tu qu' enrahonas tant!

PITERA.

Feste ben rich... ¡oy?

ROSETA.

(*Posant un escapulari al pit de Miliet.*) Si may per may 'us troveu en un treball, tu ó ton pare, invòca la Mare de Dèu de la Bonanova. (*Lo Sacristá toca una campaneta, tots s' ajenollan, se treuhen las gorras.*)

RECTOR.

Adjutorium nostrum in nomine Domine.

SACRISTÁ.

Qui fecit cœlum et terram.

RECTOR.

Domine exaudi orationes meas.

SACRISTÁ.

Et clamors. (*Badalla.*)

RECTOR.

Dominus vobiscum.

SACRISTÁ.

Sursum corda. (*Torna á badallar.*)

RECTOR.

Propitiare Domine supplicationibus nostris et benedic navem istam dextera tua sancta et omnes qui in ea vehentur sicut dignatus es benedicere arcam Noë.

SACRISTÁ.

Et cum spiritu tuo. (*No sap lo que diu.*)

ESCENA XI.

Anteriors, MARIETA y CIÓ acompanyant al CEGO.

CEGO.

¡Fill! ¡encara un' altre abraçada! ¡Soch tant vell, fill mèu! pot ser sigui la darrera.

GRABAT.

(*Afectuós.*) Ab la condició que no heu de dir, y sobre tot, que no heu de pensar que sigui la darrera. (*S' abraçan.*) Vull, quan torni, que m' espe-reu vos y la noya... *allí.* (*Senyalant una roca.*) Veuré volejar de lluny los vostros mocadors, y al saltar á terra me l' heu de tornar més forta qu' ara. (*Torna á abraçar-lo.*) Necesito que guardeu casa.

CEGO.

Soch tant vellet... no hi veig gens...

GRABAT.

Heu perdut la vista de tant seguir lo curs de las estrellas, pero també s' hi veu ab lo cor.

CEGO.

(*Prenent á la noya.*) Seré per ella guardiá gelós.

GRABAT.

(*A Marieta.*) A tu no t' haig de dir res... ets de bon sangro... que may ningú puga ferme baixar la cara... quedas mestressa de casa, de la nostra bona nomenada. (*Al Cego, que s' entendria*) Capitán Cendra.

CEGO.

Presente. (*Dressantse y saludant.*)

GRABAT.

¿A qué venen aqueixos plors? (*L' abraça.*) Si l' impaciencia 'ls fa inventar suposicions infundadas, tranquiliséulos... Contéulos las proesas vostres, las accions heroicas dels vostres temps... quan marits, avis y nets eran embarcats y combatían á Vigo, á Trafalgar... Comparant l' heroisme dels qui morían per la patria!... ab los nostres afanys (*somrihent*) per guanyar las tristas caixaladas... trovarán la sèva soledat més passadora...

D. LUISITO.

(*Primer terme, profitant de las anadas y vingudas dels personatges, á Marieta.*) Jo 'm quedo...

MARIETA.

¡Pare! ¡Padrinet! tornem á casa. (*Pausa.*)

GRABAT.

(*No haurá comprés lo qu' ha dit D. Luisito; pero veyent confusa á sa filla, mira á uns y altres, y diu al Sr. Joanet.*) Si no se 'n van desseguir á Barcelona... (*A D. Luisito.*) Si no 'm jura que no tornarà aquí... (*Prenentli lo bras.*)

SR. JOANET.

Ho prometo jo. (*Rápit.*) ¡Peret! (*S' avansa 'l cotxe.*)

GRABAT.

...no surt lo barco... ¡Noys! ¡eh! (*Cridant als mariners.*)

SR. JOANET.

Adèu, Pau. Vamos, D. Luisito. (*Se retiran. Pausa.*)

GRABAT.

¡Adèu, pare! ¡adèu, filla del cor! (*Salta á la llanxa. S' aixecan los remes. Tothom plora y voleja mocadors.*)

PITERA.

¡Y á mi ni una paraula! ¡ni m' ha mirat! ¡Capità de la *Sirena!* m' habias pres pèl tèu regalo, per muller no m' has volgut... ¡Vésten! ¡navega! y al primer cop de mar... ¡que las onas t' afeuguin!...

GRABAT.

¡Adeu á tothom! ¡Adeusiau!

PITERA.

(*Desesperada, plorant.*) ¡Mal te re... neguis... traïdor!

(*Los de més aprop miran, altres fan senyal d' adèu.*)

TELO.

ACTE SEGON.

L' ESCRIPTORI DE CASA SALVAT.

Al fondo un magatzem ab caixas de sucre, sachs de farina, etcétera. A primer y según terme escriptoris pèls empleats y compartiment apart per l' amo, ab porteta falsa per pujar al sèu pis. Taulas, caixa de ferro, sachs, canastró, cuadro de banderas, de barcos, tinters de pisa, plomas d' oca, etc., etc. Un mapa de l' Africa ben visible.

ESCENA PRIMERA.

CARLETS, SEBASTIÁ, altres escribents que no parlan.

CARLETS.

(*Escribint y dictant.*) «150 bocoyes azúcar mascabado, marca R. S., de peso bruto de 605 quintales, 2 arrobas, 4 libras...

SEBASTIÁ.

»150 bocoyes (*repetint en veu monótona*) azúcar mascabado, marca R. S., de peso bruto 605 quintales, 2 arrobas, 4 libras...

CARLETS.

»40 fardos cueros al pelo...

SEBASTIÁ.

»40 fardos cueros al pelo...

CARLETS.

»12 paquets canela de Ceylan...

SEBASTIÁ.

»12 paquets canela de Ceylan.» (*Parlant.*) ¿Quina resposta dóna *la casa* á la gent de Port-nou?

CARLETS.

No sé... de primer D. Luisito 'ns habia manat

qu' escriguessim dihent que la *Sirena* era á Cárdenas.

SEBASTIÁ.

¡Quína manera de mentir!

CARLETS.

Per no mentir, s' hi déu haver repensat y á horas d' ara la carta está per contestar.

ESCENA II.

Anteriors, y 'l SR. JOANET que va y ve.

SR. JOANET.

¿Quánt deuhem «J. Larios, de Málaga»?

SEBASTIÁ.

¡No tinch la llibreta de las facturas... tu! (*á un altre empleat.*)

SR. JOANET.

(*S' assenta consultant la llibreta que li han donat y dictant á un altre.*) «2,114 lliuras, 3 sous...» Tu, Carlets... hem de girar á cárrech d' ells.

CARLETS.

Tregui vosté mateix lo compte en rals y maravedissos... M' amohina aixó de las lliuras. (*Continúa dictant.*) «Manifiesto de entrada de la postalacra goleta *Vicentica*, de la matrícula del »Grao, de 115 toneladas de registro...»

SEBASTIÁ.

¿Quántas? ¿115? aquí diu 105. (*Corretgeix ab ploma d' oca.*)

CARLETS.

«Capitán Miguel Ros... y consignada á los señores Salvat é hijo, de Barcelona...»

SEBASTIÁ.

»Etcétera, etcétera...»

CARLETS.

»Uno á ciento seís... 106 sacos alubias peso »bruto...»

SEBASTIÁ.

¿De qui es la darrera carta?

CARLETS.

De la filla del Grabat... Noy, ¡si l' haguessis llegida!... ¡quina dignitat! ¡quina reserva! fins si 'm fas dir... ¡quina ironía! Diu que veyent lo

poch interès que *la casa* 's pren per las familias dels tripulants de la *Sirena*, *las familias* tenen por de que 'ls hagi succehit una desgracia, y que si *la casa* no 'ls dóna satisfacció, no 'ls tranquilisa, tindrán de venir á preguntar de paraula pèls sèus pares, fills...

SEBASTIÀ.

¿Donchs que ja no hi anéu (*irónich*) á portar noticias á la noya? ¡Quína xiripa de se 'l confident del amo!

CARLETS.

M' ha pres algunas vegadas per no fer veure que porta malas intencións... Además es home que desseguit s' aburreix d' estar sol...

SEBASTIÀ.

Se déu trovar tonto... ó d' una conversa mental poch divertida... Hi déu haber tornat ¿no t' ho sembla?

CARLETS.

Suvint... ¡ab pretexte de portar noticias!

SEBASTIÀ.

¿Quínas noticias vols que 'ls dongui?... Densá que varem despatxar á la *Sirena en lastre para Gibraltar*...

CARLETS.

No se 'n ha sabut res més...

SEBASTIÀ.

No n' hem sabut res nosaltres; ¿pero ells?... ¿D. Luisito? ¿Lo Sr. Joanet?... Si no en detall... d' una manera ó altra deuen saber hónt es lo barco, lo que fa.

CARLETS.

¿Lo que fa? transportar *ganadu* de la Costa... oriental... ó bè occidental de l' Africa... á la *Carnera*, al *bohio* de negres establert prop de Cárdenas.

ESCENA III.

D. LUISITO vestit d' estar per casa, al sèu escriptori, obrint cartas, anotantne, fentlas llegir al SR. JOANET; los empleats escriuhen sense parlar.

D. LUISITO.

Ja veu ab cuánta rahó 'm queixaba de las combinacións de vostés.

SR. JOANET.

Y aqueix *vostés* som lo papá de vosté, Dèu l' hagi perdonat, Larragoitia hermanos de Cien-fuegos, D. Pablo Cendra...

D. LUISITO.

Si señor, los de allá y los de acá... D. Pablo, 'l mèu papá, vosté...

SR. JOANET.

¡Yo pobret de mi! Soch una máquina de apun-taciós.

D. LUISITO.

No sabém per hont navega 'l barco, esperém ab impaciencia avís... y no mes venen cartetas... *pringosas (ne dóna una ab fastich al senyor Joanet)* de aquella gentuza.

SR. JOANET.

¡Pobre gent! tenen una mica de rahó... miri, jo per mi y ante mi fa una pila de temps que 'm cartejo ab lo rector del poble y fins li he enviat unas quantas onsas perque afavoreixi á las familias més necessitadas.

D. LUISITO.

Donchs ha fet mal... pèl sèu compte será.

SR. JOANET.

¡Naturalment! no n' he passat cap asiento als llibres.

D. LUISITO.

Ha fet molt mal de escriure, d' enviar res perque aquella pilleria no ho mereixen... Quan he tornat á Por-nou...

SR. JOANET.

¡Mal fet d' anarhi! (*Somrihent.*) ¿Veu? ara soch jo 'l qui renya.

D. LUISITO.

¿Per qué mal fet?

SR. JOANET.

Perque vosté es l' amo de la casa y no está bè que l' amo intervingui en certs detallets... perque vosté si bè es fill de D. Joseph Maria, ha nascut á Cuba, tè altres costums, altra educació... perque vosté no es de la nostra terra y aquella gent potser s' han cregut...

D. LUISITO.

(*Senyal de diners.*) Me varen rebre com si yo fos *un nadie*.

SR. JOANET.

Aquella gent...

D. LUISITO.

Son uns amohinadors. (*Tirant al paner la carta que li dóna. Al Sr. Joanet.*) Quand sapiguem lo que s' ha fet de la *Sirena* y 's liquidi l' expedició, 'ls paga...

SR. JOANET.

Sí, pero mentres tant, veurá, n' hi ha de molt pobres.

D. LUISITO.

¡Me varen rebre á l' entrada!... y si un dia 'm vaig sentar á la sèva taula va ser perque no podían dirme que me n' anés... ¡Llovia á mares!

SR. JOANET.

Vosté parla de casa 'l Capitá.

D. LUISITO.

¿Que volia qu' anés de porta en porta repartint *limosnitas*? Vaig anar á casa del Capitá, vaig parlar á la sèva noya, al veterano aquell que sembla 'l profeta Jeremías y si m' haguessin rebut com se mereix un home de la mèva posició... 'ls hauria entregat diners perque se 'ls haguesin repartit... pero no *señor!* la noya sembla que fugi de mí; aquell vell sempre seguintla! Confessi que la gent de per aquí son molt *cerriles*: á Cuba la noya s' hauria quedat *pasmada* al vèurem anar á casa sèva.

SR. JOANET.

Aquí las noyas de bè no 's *pasman* facilment. (*Pausa, cambi de tó.*) ¡Veurá, D. Lluís! no n' hi havia parlat, pero ja que la conversació s' ho porta, li diré qu' al saber per aquells (*los empleats*) enrahonadors que vosté había anat á Portnou un diumenge...

D. LUISITO.

(*Apart.*) Mes d' una vegada hi he anat, y per desgracia inútilment...

SR. JOANET.

...ne vaig tenir un disgust. Si com vosté diu, vol afavorirlos, ¿per qué no m' hi envia á mí ab dinerons y paraulas de consol per tots?...

D. LUISITO.

Perque soch l' amo y 'm plau que s' humilihin, venint aquí ab lo cap baix á demanarme lo qu'

allá no varen volguer acceptar (*pausa marcat*) y quan vinguin veurán que 'l D. Luisito que tant fredament varen rebre, es molt cumplert y caller quan reb á casa sèva.

SR. JOANET.

Vosté potser... ;no goso dirho! Vosté potser s'ha proposat que l' acceptessin...

D. LUISITO.

Com amich... com amich que soch del pare.

SR. JOANET.

¿N' está bèn segur? Lo pare de la noya era amich del pare de vosté... ¿de vosté... D. Luisito?... ;si fa tant poch temps que 's coneixen! Miri, D. Lluís, li parlo molt formal, com un home que li vol bè... deixi á la gent en pau y sobre tot no toqui... ni ab l' alé á las personas de ca 'n Cendra. Vosté no coneix al Capitá de la *Sirena* més que... ;de vista! Aquí sabem tots qu' es un home tant brau y generós per la gent honrada com inflexible y cruel per la canalla... Es home que donaria sang de sas venas per un amich, per un modest mariner del sèu barco, ;si 'l mariner es home de bè! y riscará la vida pera castigar lo qu' ell creu una felonía... es un home una mica primitiu. Avesat á la soledat del mar, als llarchs enrahonaments ab ell mateix, á obehir cegament las ordres que rebía quan lo manaban, á ser obehit densá que mana, li sembla qu' á mar y á terra es l' *amo después de Dios!* y tè la mala costúm de volerse fer justicia ab sas propias mans. Es home 'l Grabat capás de ferse matar... y de matar en l' ardencia d' un combat, y vensut ó vencedor, després d' haber lluytat contra cent plorarà davant la miseria d' un sol... N' ha donat provas: lo viatge que va fer ab l' *Irene* fou desastros com interessos á causa del sèu bon cor... habían recalat en un recó de platja inhabitat y salvatge del golf de Guinea, l' embarch de la negrada s' estava operant sense estorp, quan entre 'ls negres ja embarcats se declará una epidemia... y aquell home que sent los negres robustos y sans, tenintlos davant sèu ab armas á la má 'ls hauría combatut y n' hauría fet caure tants com á tret de bras s' haguessin apropiat, aquell home feu construhir á la platja, una mena de *bohio*, y ell mateix cuydaba als

negres, ab sas mans enterraba als que morían y... ¡n' estich segur! damunt del clot que feya á la sorra hont los colgaba, si no hi plantaba una creu la feya ab la má... los benehia á sa manera... desitjaba als infelissos, que Dèu lo gran, l' immens, lo Dèu de blanchs y negres los fes gosar de la pau eterna.

D. LUISITO.

Donchs un home axi que 's fassi frare.

SR. JOANET.

No senyor. Sempre 'ls negres no están malalts, y quan son vigorosos y l' atacan ó resisteixen, llavors lo Grabat es una *fera* y 'l sentiment de sa forsa, de la sèva superioritat li fa acometre proesas que malas enguanyadas per sitis hont ningú las veu. En la mateixa expedició fou abordat per un barco de guerra inglés, y li asseguro que 's va portar com un home. En una paraula, lo nostre Grabat es un héroe que no tè feyna del ofici.

D. LUISITO.

Pero 'l sèu heroisme no veda que hagi sigut grosser, que m' hagi tractat com *á un pelele* tantas vegadas com li he dirigit la paraula.

SR. JOANET.

¿De manera que vosté n' está ressentit? ¿Donchs per qué va á casa sèva? Creguim, D. Luis, no hi vaji, no hi torni més á Port-nou, hauria fet millor no ananthi may. Autorisim á pendre un parell de mils duros... Soñ una dotzena de familias las que passan més miseria, y dos mil duros bèn reparats, pagan molts deutes, fan pendre paciència... Si vosté hi torna, si 'l Grabat sab que vosté ha anat á casa sèva, potser... no vull dir paraulas grossas ni ferli por... pero creguim... lo que 'l Capitá pugui sospitar que ha sigut no més desitj d' entelar la sèva honra, la sèva bona anomenada, ho castigará durament... (*Molt serio.*) Pensiho bè y... la mèva, hi aniré jo, envihim diners...

D. LUISITO.

No m' amohini ab los sèus concells y 'ls sèus sermóns.

SR. JOANET.

¡Miri que las mullers y mares de la nostra gent

son molt pobres!... (*D. Luisito plega cartas, tanca 'l seu calaixet, s' aixeca y va per anarsen.*)

D. LUISITO.

¡Vaig á vestirme! La firma per quant jo baixi. (*Surt per la porta falsa.*)

SR. JOANET.

¡Gent jove! ¡gent jove! pero com es tant poruch... (*senyalant á D. Luisito*) no gosará... fer mal. (*Pren un llibre y escriu.*) Tindrà por del Capitá.

ESCENA IV.

Sr. JOANET, escribents.

SR. JOANET.

(*Anant y venint surtint al magatsém del foro per parlar á un ó altre que demana.*) ¿Quánt pesan los fardos d' espartería «por Joven *Elisa*»?

SEBASTIÁ.

Cinco cientos fardos de...

SR. JOANET.

Jo diría «quinientos». (*Surt.*)

SEBASTIÁ.

Vosté perque ha estat disset mesos á Cuba... quan era jovenet... Veurá, n' hi ha 200 d' un pes.

SR. JOANET.

(*Tornant.*) May sou capassos de respondre tant ó quant... Vingan los coneixements. (*Uns impresos. Surt.*)

SEBASTIÁ.

(*Los hi dona.*) Tingui, Sr. Quinientos. (*Escriu.*) Ells, calculant per altres expedicions manadas pèl mateix capitá, ja deuen saber...

CARLETS.

¿Qué vols que calculin? ab la... aquella goleta... ¿cóm se deya? l' *Irene* van estar dos anys sense noticias. 'Ls inglesos varen axarpar lo barco y per poch penjan al pobre Grabat.

SEBASTIÁ.

Jo 'm creya que si un barco de guerra 'ls prenía no més s' amparaba del cargament, del barco...

CARLETS.

Si, pero 'l nostre Capitá *D. Pablo Cendra*, alias

Grabat, té la mala costúm de no deixarse abordar, fa foch, ataca... als ulls dels qui 'l segueixen passa de la categoria de negrer á la de pirata... de...

SR. JOANET.

(*Entrant.*) ¡Y... tu!... (*Tots aixecan lo cap.*) Aquell enrahonador... ¿que ja han enviat fondos «Tomás de la Calzada, de Sevilla»?

CARLETS.

Tingui (*un registre*) ¡quin estripa grúas!... «Letras á cobrar».

SR. JOANET.

Si tot ho he de buscar jo, no sé perquè serviu. (*Va al escriptori del amo.*)

SEBASTIÁ.

Las cartas y recadets freqüents dels de Portnou farián creure qu' ara D. Luisito no li fá gaires visitas.

CARLETS.

Naturalment que no 'ls ne fa. Lo varen rebre tant fredament.

SEBASTIÁ.

Li déu haber promès casarse ab ella... á la noyeta del Capitá.

CARLETS.

¡Es clar, home! aixó desde 'l primer día.

SEBASTIÁ.

¿Y creus que s' hi casará?

CARLETS.

¡Com jo! Lo que D. Luisito espera ara, es que la noya desesperada de no saber res...

SEBASTIÁ.

Ni de son pare, ni del barco...

CARLETS.

Espera que d' una manera ó altra, per un motiu qualsevolga... la noya vingui á Barcelona... y un cop aquí...

ESCENA V.

Anteriors, LA PITERA y LA SORDA.

PITERA.

¡Ave María!...

SEBASTIÁ.

¿Qué hi ha? ¿qué vóleu?

PITERA.

Veurán, ¿que no hi fora l' amo? Som de Port-nou.

SEBASTIÁ.

(*Baix á Carlets.*) Més aviat n' haguessim parlat.

CARLETS.

Ja 'n compareix una, es la confidenta. (*Baixet.*)

PITERA.

Mon germá es *cucineru* á bordo de la *Sirena*... aqueixa dona hi té un net, y com no rebem notícias, ni tenim recursos.

EMPLEAT.

Ara l' amo no hi es.

PITERA.

Bè donchs... ja tornaré, es á dir ja tornarém perque hem vingut totes, y mestre Andreu, lo pare del Capitá.

CARLETS.

¿'L Ceguet? (*A Sebastiá.*) Ja veus que 'l plan marxa.

PITERA.

¿'L coneix? ¡Ah! sí, ja 'm sembla que l' he vist á vosté pèl poble en companyía del senyoret.

SEBASTIÁ.

Digueu qu' avuy per avuy hi déu fer de mal estar á Port-nou... si no hi ha quedat cap bona mozza com vos.

PITERA.

Encara que no ho sigui, noy...

ESCENA VI.

Anteriors, SR. JOANET.

PITERA.

¡Vosté! (*Al Sr. Joanet, que era dintre 'l despatx de l' amo y compareix.*) Deya... aquí, als aprenents, que soch la germana del *cucineru* del barco de vostés, de la *Sirena*, y qu' així no podém viure. ¿Compren...? una persona...

SORDA.

Era viuda d' un del Resguardu que li deyan

Menéndez, y per poch lo Capitá de la *Sirena*, que també era viudo... y encara ho es, per poch no 's casa ab ella. (*Ls empleats riuhen.*)

SR. JOANET.

¿Y bè, qué?

SORDA.

¿De qué riuhen? Me sembla qu' hauria pogut ráure més malament... Ell anaba desenfeynat pèl poble... ella hi tenia un establiment... res, quatre miserias, una mica d' hostal... de tenda... ell hi venia y la pobre l' escoltaba... En quant se va tractar d' emprendre viatge, «si t' hay vistu no m' acuerdu». Net que per no quedarse sola, ella y una nena que ja tè quinz' anys fets...

SR. JOANET.

Bueno, acabeu.

PITERA.

Ja está acabat... deixeu-me parlar á mí. (*A la Sorda.*)

CARLETS.

De manera que esteu sens' home... si teniu por d' estar sola... (*Baixet.*)

SR. JOANET.

Me sembla que ja heu vingut altres vegadas... (*A la Pitera.*)

SORDA.

¿Que quín' hora es? prop de mitj día. (*Empleats riuhen.*)

PITERA.

No s' erra, no. Va ser pèr portar un recado al senyoret... Avuy som totes aquí: la filla del Capitá, la Ció, la de 'n Comas, la de 'n Falet, la germana del Caragirat, la neboda del mestre d' aixà. La noya del Capitá no volia venir, pero li hem fet la forsoza... no més s' ha decidit quan son padrí li ha dit que també vindria. Ella y 'l Ceguet parlarán per nosaltres... comprén que no 'ns sabem explicar tant fi.

SR. JOANET.

Donchs... heu fet lo viatge endebadas.

PITERA.

¿Vol dir? (*Irónica.*) ¿Que no hi es D. Lluisitu?..

SR. JOANET.

¡Pst!... tè feyna, no vol amohinos.

PITERA.

Envihil á buscar. ¡Ja veurá com vé! mentres tant anem á dir que ja está avisat. Que hi vagi aqueix aixerit que belluga tant. (*L' empleat.*) Hem vingut per mar per estalviar ports... duas barcas de bou carregadas... hem posat á la Barceloneta, á ca 'n Tatus... (*Encarantse ab lo senyor Joanet.*) Així que 'ns hagim donat notícias... y quartos, tornarem á bordo... y á caseta.

SORDA.

(*Al Sr. Joanet.*) ¿Qu' hem de pagar mitja peseta? ¿per qué? jo no la pago. (*Pitera l' espany.*)

ESCENA VII.

Senyor JOANET sol al mitj de l' escena. 'Ls empleats escribint, comentant la visita en veu baixa.

SR. JOANET.

¡Bona l' hem feta! Y D. Luisito que no vol saber res de la gent de la *Sirena*... Encara seré, com sempre, l' ase dels cops... Que si 'ls negocis combinats en vida de son pare surten tots tant malament... que ja está aburrit de barcos y de viure á Barcelona... Sembla impossible que sigui fill de qui ho es... Ha gosat dir mal de son pare, de la terra de son pare... Jo bè hi trovaba las sèvas cosetas á la sèva *de terra*... pero may ne malparlo... Aqueixos americanos que no son d' América, aqueixos cataláns que no son d' aquí no tenen amor á res... A l' Habana anyoran Barcelona, á Barcelona no mes son ponderacions de lo felissos que son á la Habana. (*Soroll á la porteta. Se n' entra al despatx del amo.*)

ESCENA VIII.

Don LUISITO s' ha assentat al sèn escriptori.

D. LUISITO.

Sr. Joanet, ¿qué passa?

SR. JOANET.

Miri... las de allá, lo que li deya: la miseria las ha exasperat: han vingut de Port-nou y... (*Empleats riuhen.*)

D. LUISITO.

(*Apart.*) ¡Millor! (*Alt.*) *Que se callen esos loritos...* (*Surt al prosceni.*)

SR. JOANET.

Sí, senyor, sí; son á Barcelona, han posat á la Barceloneta y una d' ellas s' ha avansat pera donar la noticia de que vendrían totas...

D. LUISITO.

Dochs dirá lo que li vingui bé; yo pujo á vestirme. (*Apart á Carlets.*) ¿Ella ha vingut?

CARLETS.

No, pero vindrá.

D. LUISITO.

¿Y la Pitera?

CARLETS.

Vindrán juntas.

D. LUISITO.

¿La firma? (*Se retira al seu despatx y firma las cartas que li va presentant lo senyor Joanet, després quan anaba á penetrar á la habitació del costat entran las donas. Veu qu' entre ellas hi ha Marieta, y diu:*) ¡Ja la tenim aquí! veurém si avuy logro que m' escoltis. (*Se 'n va per la porteta falsa.*)

ESCENA IX.

Donas, criaturas de totas las edats. MARIETA y 'l CEGO donantse 'l bras.

PITERA.

¡Miri! ja som aquí... Marieta... (*presentantla*) la filla del Capitá, 'l padri... no 'ns ho es á nosaltres, pero tothom al poble li diu... quan hi veyá també manaba barco...

SORDA.

Hauría vingut la Roseta, la dona del Noy Gran, del Pilot; pero la pobreta ha tingut un atropell... Figuris (*al Sr Joanet, confidencial*),

figuris, estaba de cinq mesos quan lo sèu home se 'n va anar... li esplico á vosté perque 'm fa posat de saber lo que son aqueixas tragerias... ¿que no es casat? ¿que no n' ha tingut la sèva senyora d' atropells?

SR. JOANET.

Veyam, ¿qué passa?... Vosté (*á Marieta*) sentis, y vos, padrí. (*Als altres.*) M' haureu de dissimular; no hi ha cadiras per tots.

PITERA.

Parla, Marieta.

CiÓ.

¡Padrí! (*Al Cego.*) Pregunteu per quínas mars navegan.

SR. JOANET.

(*A la Sorda, que se 'l mira fixo.*) ¿Qué hi ha? es amohinadora aqueixa bona dona ab lo sèu mirar tant fixo.

SORDA.

Li deyan «Pel de cuch», era de Premiá.

SR. JOANET.

¿A qui? (*Cridant.*)

SORDA.

¿No 'm pregunta 'l nom del mèu home?

SR. JOANET.

No 'us pregunto res...

SORDA.

Vá morí negat, un día d' una gran mitjornada, y ara visch ab los nets. La menuda ha tingut la passa de xarampió, y 'l nostre Tóful, qu' anaba als sardinals, l' han desembarcat y roda pèl poble fet un pillet.

CiÓ.

Y sa mare qu' está tulida... ¡té prop de cent anys!

SR. JOANET.

Calleu com un bot-a-van. Parli vosté (*á Marieta*); vos, Andreu.

MARIETA.

La nostra presencia aquí, lo haber deixat al poble unas y altres qui fills per cuydar, qui pare ó mare impossibilitats, los mesos que s' han passat sense que ningú d' aqueixa casa hagi enviat diners á las abandonadas.

CEGO.

Sense que ningú sápigam res del barco hont hi

tenim sers estimats. (*Ploricó de las donas. Riallas dels empleats ab duas ó tres jovenetas.*)

SR. JOANET.

¿Quí riu? (*Aixugantse una llágrima.*) ¡Pocas soltas!

CIÓ.

(*A una noya.*) ¡Tu! (*Li dòna un pessich.*)

CARLETS.

En Sebastianet li deya que si li faltaba ballador... per aixó ha rigut... no es culpa d' ella.

SR. JOANET.

(*A Marieta y Cego.*) Prou, prou me faig cárrrech de las angunias que passeu; pero tranquíliseuvos; acava de arribar una fragata que ha tocat á Canarias, la *Curra*, y que sens dupte porta noticias de la nostra *Sirena*, dels seus tripulants.

CEGO.

¿N' está segur? ¿Cóm ho sap? ¿La *Curra* ha arribat? (*Lo Sr. Joanet busca papers; parlan baixet.*)

PITERA.

¡Noticias, noticias!... Aduch que 'n porti, ja será un alivio; pero quartos no 'n portará, y jo, *vamos*, no es que 'l desprecihi al mèu germá, ¡pobre Gatneu! sino que més m' estimaria saber que guanya mesadas lluny de casa que no pas tenirlo en terra sense guanyar res y... mantenirlo.

CIÓ.

Aqueixa, aqueixa es la mèva. Mentres venen las noticias, al poble ja ningú 'ns fia... La noya (*á Marieta*) prou respon per uns y altres; pero ¿sap lo que diuhen los marxants quan ella gira l' esquena?... ¡Son pare! ¡son pare! ¡quí sap si tornarà!...

MARIETA.

¿Qué puch respóndrels? Si tingués una carta del pare dihentme: «soch en tal puesto...» Si 'n tingués una de vosté prometent pagar lo gasto qu' aqueixa pobra gent...

CIÓ.

Además, lo senyoret, avans venia al poble y, *vamos*, sempre repartía uns quants durets... ara quí sap lo temps que no ha vingut...

PITERA.

Lo de venir es altra cosa... jo l' he vist deu fer

dos mesos eixir de casa vostra. (*A Marieta.*) No te 'n amaguis, noya... ¿quina culpa hi tens? Arri-va, passa 'l ratet y l' home, quan ha acabat la feyna, se 'n deu anar.

CEGO.

A casa cap home hi tè feyna. (*Cremat.*) Si don Luisito ha vingut... fins l' he pregat, y ara, da-vant totas vosaltres, li tornaré á dir que no vingui més.

SR. JOANET.

Se creu pot ser fervos obsequi.

CEGO.

Y 'ns causa perjudici.

SR. JOANET.

No feu cas de paraulas de dona.

CEGO.

Hi ha paraulas que fereixen, sigui qui sigui 'l qui las diu.

PITERA.

Lo cert es que tota la vila de Port-nou, sabent qu' ha vingut... se pensa que hi ha misteri.

MARIETA.

¿Qué podem ferhi si ell persisteix?... ¡Persistia, en venir!

SR. JOANET.

(*Decidit.*) D. Luis que digui lo que vulgui... Veureu... ja ho arreglaré tot; ¿hónt es la lli-breta de l' expedició? (*La trova. Llegint.*) «Ex-»pedición de la *Sirena*. Capitán D. Pablo Cen-»dra. (*Fulleja.*) Gastos de armamento. (*Fulle-»ja.*) Salarios, avances...» ¡Ah!... Vos la més callada... (*La Sorda.*) ¿quánt heu rebut? (*Veyent que no l' enten li repeteix la pregunta, y sense ferho exprés li toca l' espatlla.*) ¿Quánt?

SORDA.

¡Ab cotó fluix!... (*Totas riuhén.*) ¡Ab cotó fluix y oli calent!

SR. JOANET.

¿Qué diheu? (*Fort.*)

SORDA.

Que 'l doló á l' espatlla me 'l faig passar ab unas fregas d' oli calent.

SR. JOANET.

¿Que quánts diners heu rebut?

SORDA.

¡Ah! Las duas doblas de quatre que 'l Menut va

cobrar... menos 27 duros que 's va gastar en roba, botas d' aigua, xubasquero.

SR. JOANET.

¡Bueno, bueno (*treu diners de la caixa*), veniu! (*Totas lo segueixen.*) ¡Tú! (*A un empleat.*)

CiÓ.

Jo dech 46 arrobas de pá... miri, porto la talla. (*Una canya ab oscas.*) Compti, y además dos anys y mitj de lloguer de casa... á 6 psetas cada mes.

PITERA.

Jo 17 psetas al metje nou, porque l' altre, ¿sap? estabam aconduhidas, y, es net, com no 'l pagabam no feya donar res á la nena, que per poch se 'm mor. Figuris una criatura com un pom de flors, la vaig tenir ab en Menendes... de mica en mica s' anaba decandint, que li venía d' un susto que li va donar un de la Sanitat... que la festeja! y aquell estaquirot de metje no més li receptaba exercici... jo sí que 'l vaig enviar á fer l' exercici.

SR. JOANET.

No crideu, no parleu totas á l' hora. (*L' empleat pren noms y apunta.*)

CEGO.

(*Al Sr. Joanet.*) Nosaltres, ja compendrà, més que diners voldríam noticias. Voldríam saber ahónt es lo barco... ¡Marieta, noya! (*Buscantla ab las mans.*)

MARIETA.

Soch aquí, padri. (*Li toca 'l bras.*)

CEGO.

Aquellas baladreras no 'ns escoltan... parlim ab franquesa... la pobreta, si son pare li manca, no més me tindrá á mi que no 'm puch valer, qu' he mirat cinquanta anys lo sol de fit á fit y qu' avuy, vell y cego, soch una nosa.

MARIETA.

¡Padri! ¡vos nosa! (*Amanyagantlo.*)

CEGO.

¿Ahónt es la Ció? (*Baixet.*)

MARIETA.

Prop nostro,

CEGO.

Aqueixa infelís tè una criatureta de deu anys tota esguerrada, una de nou que la guarda quan

ella es á fer feynas fora casa. La menuda cuyda á l' esguerrada, á sa padrina que tè casi tants anys com jo, li fa sopetas, la fica al llit.

Ciò.

Veurá, jo no volia que 'l noy s' hi embarqués á la *Sirena*... més me l' estimaba á casa pescant al bou, l' hivern; als sardinals l' istíu... pero habia donat paraula al Capitá...

CEGO.

Quan un home ha donat paraula. no hi ha muller, ni fill, ni mare. que valgui... No 'n caldría d' altre sino qu' un Capitá comptés ab Pere... y... Joan y Lluís... y Miquel... y á l' hora de ferse á al vela 's quedés sense gent...

Ciò.

Bè, no 'us cremeu, padrí... ja hi va aná 'l de casa á embarcarse... ab prou greu de la mèva ànima.

SR. JOANET.

'Us cridan per cobrar. (*S' allunya lo Ció.*)

ESCENA X.

CEGO, MARIETA, SENYOR JOANET.

CEGO.

Digui... ¿han anat (*baixet*) á la costa oriental? Es viatge llarch; si fos aixís, encara hi hauría esperansa. Si han anat á la occidental... á Guinea, ab un barco nou y un capitá com lo nostre Pau... hauriam de tenir noticias... Díguimho... nosaltres (*ell y Marieta*) sense comprometre á ningú, podem calmar á tota aqueixa pobre gent. En ma vida he dit una mentida, y quan me preguntan per qué no 's sap res de la *Sirena*, no torno resposta. Si tingués detalls...

SR. JOANET.

Compreneu, es molt delicat lo que 'm pregunteu. La *Sirena* va sortir despatxada per Gibraltar y Cárdenas...

CEGO.

Ja ho sé, es là única cosa que 'm va dir en Pau... Entre homens com ell y jo, lo que no 's diu no 's pregunta. ¡De Gibraltar... á l' Africa!! en-

tesos... No més diguim una cosa bèn mínima... ¿qu' han anat á carregar més ensá ó més enllá de Bona Esperansa? ¿á la costa occidental ó á la oriental?

SR. JOANET.

(*Resignat, mirant que no 'ls escoltin.*) Més enllá, á l' oriental. (*Mostrant lo mapa ab un regla.*) De Bona Esperansa n' hi ha notícias... y si á horas d' ara no son á Cárdenas...

CEGO.

(*Trágich.*) Preguém per ells. Son al fons del mar.

SR. JOANET.

O bè presos per l' Inglés.

CEGO.

(*Heróych.*) ¡Qué parla de presos! ¡Ni l' Inglés ni 'l Pare Etern es capás de pendre al mèu fill! ¿Qué 's pensa que 'l Grabat, portant gent catalana...

SR. JOANET.

No ho son tots.

CEGO.

¡Encara que no més n' hi hagués un! ¿Qué 's pensa que fins tenint la desgracia de ser abordats per un d' aqueixos barcots ab rodas y fumeras... ¡que no durarán!... tingui compte qui li diu, qué 's pensa que la gent de la *Sirena* s' haurán deixat pendre vius? S' haurán fet matar matant inglesos... que, vaja, ja es una mort passadora... (*Emoció.*) La mort dels mèus companys que reposan sota las onas de Trafalgar.

MARIETA.

¡Padrí, m' esparveréu! ¡potser mal temps!...

SR. JOANET.

Averías...

CEGO.

¡Qué sabeu vosaltres! Ab un barco nou de trinca, velam y de tot á dojo, no hi ha mal temps... n' hi ha de millors, n' hi ha de pitjors... ¡La mèva!... s' han trovat ab un d' aqueixos barcots de vapor.

SR. JOANET.

Que matarán la navegació de vela.

CEGO.

Matarán l' ánima que 'ls aguanta. Lo barco de vela es l' imatge del aucell que crusa l' ayre, del peix que llaura las mars. Ningú es capás de ma-

tar l'imatge de lo que Dèu ha creat. Ja 'n poden fer de barcos ab rodas y calderas; mentres hi hagi homens de pit vora las platjas... *alló* ho manará algú *jan* que no 's respecti. L'home de *l'art*, lo mariner batejat ab aygua salada, fill de mariners, avesat á bregar ab corrents, vents de proa y mars de fondo, sempre voldrá ser amo de la fusta que trepitja... á la mar, madera... no 'm farà sortir d' aquí. (*Cambi.*) De manera que dihem: tocada á..

SR. JOANET.

A Bona Esperansa, segons noticias... de 'n Ramon del Masnou.

CEGO.

Ja 'l conech... bona pressa.

SR. JOANET.

S' está allá de factor... Hi van passar á darrers de septembre.

CEGO.

¿Y de llavors ensá?

SR. JOANET.

Cap més noticia.

ESCENA XI.

Scroll entre las donas que ja han cobrat, eixint, entrant.

CEGO.

¡Ey! ¡poca gresca!

CiÓ.

La mouhen aqueix parell de sayóns. Una 'ls hi conta miserias perque assentin més quartets á la llibreta y tot se 'ls torna bromejar, que si l' anyoransa 'ns afluqueix...

CARLETS.

¡Jo! ni sisquera 'us he parlat. Aqueixa dona m' ha dit que no menjaba, y com la veig tant rodona...

SR. JOANET.

Enllestím... ¿está apuntat tot?

CiÓ.

¿Y cóm noticias? ¿al cap ne som?...

CEGO.

Lo senyor m' ha explicat la derrota del barco.

SR. JOANET.

A horas d' ara deuen ser á Cárdenas.

PITERA.

¡Deuen ser! ¡deuen ser! Aixó es no dir res. Volém veure á l' amo, ¿veritat, noya? (*Ab intenció.*)

CiÓ.

Volém saber quán tornarà 'l barco... ¿Son á l' Africa, veritat?... no ho negui. Vostés'ns prenen los fills, (*La Pitera parla ab la Marieta mostrantli la porta falsa, animantla*) los marits, perque 'ls guanyin forsa doblas de quatre, y encabat, si 'l negoci no va bè... tal dia farà un any. Aygua damunt y per túmbol sorra. Fins si va bè, los nostres homens son *negreros* los infelissos... ¡*Negreros!* perque riscant la vida van ahont... Don Luisito no gosa anar.

PITERA.

Don Luisito tè feyna aquí...

CEGO.

¡Ey, tu! ja xerreu massa. Si don Luisito no s' embarca, es fill d' un home qu' ha fet més viatges que no 'n farà 'l gandulás que tens per germá...

PITERA.

¿Qué parleu per mí? Escolteu, padrí...

SR. JOANET.

L' home que navega, que porta la vida venuda, que combat ab elements ó forsas encontradas, es sempre respectable. Aquí ningú 'us malparla ni tracta als vostres homens de... res d' aixó qu' heu dit.

ESCENA XII.

Anteriors, D. LUISITO de dintre 'l seu despatx, ha mudat de vestit.

D. LUISITO.

¡Senyor Joanet! (*Silenci entre las donas. Marieta s' emociona visiblement al oir sa veu. Lo senyor Joanet entra á parlarli. Tocan las dotze.*)

ESCENA XIII.

Anteriors menos D. LUISITO y lo SENYOR JOANET.

SEBASTIÁ.

Aqueix rellotje atrassa. Son al menos dos quarts d' una. ¿Tanquém? (*A Carlets.*)

CARLETS.

Jo 'm quedo, vull acabar lo manifest.

SEBASTIÁ.

(*Anantsen á las noyas.*) Lo dicho, dicho. Si 'ls diumenges faltan balladors... ¡demaneu! (*Surt ab los demás empleats que no parlan.*)

PITERA.

(*A Marieta.*) ¡Es ell!

ESCENA XIV.

SENYOR JOANET, CEGO, CARLETS, MARIETA, PITERA, CIÓ y donas.

SR. JOANET.

L' amo diu que no vol tanta saragata... ha rebut noticias d' un barco que potsé 'n porti de la *Sirena*... Que 's quedi la de més edat... y després (*al cego*) torneu desseguida á Port-nou y no hi vinguéu més á Barcelona.

CIÓ.

A tu 't pertoca. (*A la Sorda.*)

SORDA.

¿Que si tinch gana?... (*Riuhen.*)

PITERA.

Que 's quedi la Noya, y jo... per ferli companyia.

CEGO.

Y jo... (*Ixen las donas.*)

SR. JOANET.

Entesos. (*Torna á entrar al escriptori de son amo per donar lo recado y despedirse.*)

D. LUISITO.

(*Surtint al prosceni dóna papers al Sr. Joa-*

net.) Negocihi las lliuras sobre Londres... aprofiti el cambi son *mil quinientas*... y l' altra lletra *ciento veinte*... y aquesta...

SR. JOANET.

Dos quarts d' una... descuydi, descuydi. (*Surt molt depressa.*) Vaja, mestre Andréu, conservar-se, Marieta. (*Los dóna la ma.*) Ja veurán com don Lluís no 'ls diu ni mes ni menos que jo...

ESCENA XV.

D. LUISITO, CEGO, CARLETS, MARIETA, PITERA.

D. LUISITO.

¿Sempre tant *boyante*? (*Al Cego. Porta unas cartas obertas á la má.*)

CEGO.

Sí, senyor, sí, bó, gracias á Dèu. Voldríam saber, per mi, per ferho saber á las familias, ¿ahónt se trova 'l barco? ho hem preguntat al senyor Joanet y 'l bon senyor potser no gosa dir tot lo que sab.

D. LUISITO.

No sap res mes que jo. (*A Marieta, rápit, prenentli la má.*) Per fi has vingut. (*S' assenta á la taula del senyor Joanet.*) De Cádiz. (*Fullejant.*) Santa Cruz de Tenerife... la carta de Santa Cruz?

CARLETS.

Es aquí ab las de...

D. LUISITO.

Donchs ell li llegirá... (*S' aixecan y van al altre costat de l' escena prop de Carlets, que llegirá quan convingui.*)

«Muy señores míos y de mi mayor consideración...

No, no es aqueixa... veurán, esperin. (*Repetint alguna paraula.*)

PITERA.

(*A D. Luisito, baixet.*) Lo promés, promés: ja la tèn aquí.

D. LUISITO.

Sí, ¡pero 'l ceguet!

PITERA.

Ha volgut venir de totes las passadas. Jo y las altres, sense qu' ells sospitessin que jo ho feya per complaure á vosté... (*D. Luisito li dóna diners que s' amaga sense comptar*) ¿quina nosa li fa 'l ceguet? Ja l' entretindrè jo.

D. LUISITO.

(*Tallant lo pas á Marieta, tendre, emocionat.*)
Gracias d' haber vingut...

MARIETA.

¡He vingut porque ellas han insistit tant y tant! no 's cregui que vinch... (*Plora.*) No més per caritat per aqueixa pobre gent m' he mogut de casa.

D. LUISITO.

¡Gracias! gracias de totes maneras. Ni prechs ni llágrimas, ni cartas ni recados, habían conseguit que m' escoltessis... allá... allá al tèu poble!... sempre vigilada per un ó altre.

MARIETA.

No continuhi... allá... aquí, per tot, soch prou jo mateixa pera vigilar-me.

D. LUISITO.

Avuy per fí podré dirte lo que densá que 't conech bull al mèu cervell, m' escita y dóna ardors que 'm fan semblar llisos y plans los projectes mes ardots y qu' altrás vegadas m' abat y xafa fentme desesperar de tot. Pensant en la tèva persona adorada m' acudeixen al pensament ideas follas, me venen desitjos d' anar á trovar-te y dirte que *vull* que m' estimis, qu' has de ser mèva malgrat tots los obstacles... y després fentme càrrech de que l' amor no s' imposa, estrengo 'l mèu cor, no vull que bategui, á cops l' aturo de batre y 'm dich que val mes esperarho tot de la tèva voluntat, de la tèva compassió.

MARIETA.

No continuhi... hi ha cosas que fins sent verda-deras no s' diuhen d' amagat... no continuhi... m' ofensan sas páraulas. (*Vol anar prop de son pa-drí.*) ¡Deixim passar! creguim no vulgui per forsa lo que de grat no consegueixi. Si m' hagués parlat davant de qui te dret de saber fins los pensaments mèus mes amagats, si hagués parlat de l' afecte que segóns diu sent per mí... franca, honradament davant d' aquell home (*plora*) que

no sabem hont es, d' aquell pare tant respectat...

D. LUISITO.

Si t' hagués parlat davant de ton pare m' haurias dit que 'l mèu amor no t' ofensaba? Donchs davant d' ell diré que 't vull per esposa, que 'm sento segur de ferte ditxosa, qu' espero ser lo mes felís dels homes si 'm promets correspondre...

MARIETA.

No prometo res, y déixim passar; lo padrí 's figura tenirme á prop sèu.

D. LUISITO.

Escolta María. (*La vol pendre per la cintura.*)

CARLETS.

(*Qu' ha fullejat cartas dihent algún monosíláb al padrí.*) Eccoloquá. «Santa Cruz de Tenerife... Muy señores nuestros: Tenemos el gusto de participarles que, según noticias, la *Sirena*...

D. LUISITO.

Per lo mes sant te juro que si no he tornat ja á prop de la mèva mare que m' anyora que m' escriu pregantme que torni prop d' ella ha sigut per tú... (*la pren per la cintura y la vol abrasar*), ¡per tú, María hermosa!

MARIETA.

(*Crit aufegat.*) ¡Padrí!

CEGO.

(*Anant al mitj de la escena, d' esma, cap ahont ha sentit lo crit.*) ¡Noya! ¡Marieta! ¿Que no es aquí? (*prop sèu.*) ¡Filla! ¡María!

MARIETA.

(*Continúa la lluyta entre D. Luisito y ella.*) ¡Padrí! (*Lo vell s' avansa, s' esberla 'l front al cantell de la caixa de ferro, cau per terra ab la cara plena de sang.*)

CARLETS.

¿Qu' es mort? (*Corrent al Cego.*)

MARIETA.

(*Se desfá enérgicament de D. Luisito y corre cap al padrí.*) ¡Padrí! ¡padrí del mèu cor! (*Crisis nerviosa.*)

PITERA.

(*A D. Luisito.*) Miri, vindrá d' alló millor: en-vihi á cercar un metje... y guardils á casa sèva. Al vell per curarlo, si tè cura; á la noya perque 'l cuydi. (*Pica las mans de Marieta, la venta, etc.*)

D. LUISITO.

(*A Carlets.*) ¡Corre! un doctor. (*Pren á Marieta desmayada y 's mira á la Pitera com preguntant-li qué farà.*)

PITERA.

Fassi baixar criats.

D. LUISITO.

¡Perico! ¡Madrona! (*A la porteta falsa. Baixan un criat y una criada que prenen á Marieta.*)

PITERA.

Comensin per ella, es més lleugera... després entre tots pujarém al padrí. (*D. Luisito segueix á Marieta. La Pitera, girada d' esquena al vell se treu los diners qu' ha rebut y se 'ls aboca al davantal comptantlos. Irónica.*) Padrinet, ¿qué 'us heu fet mal?

TELÓ.

ACTE TERCER. ⁽¹⁾

COMBAT NAVAL.

La cuberta de la *Sirena*, algùn fanal de servey penjat á la toldilla y dintre la cuyna; dos canóns montats en curenyas móvils, especas, buixells, calabrotos, etc., etc. GRABAT observant l' horisó; MILIET preparant duas tasses de café, que passarà al CAPITA y al PILOT que va y ve.

VEU DEL SERVIOLA.

¡Vapor á sota vent!

PILOT.

(*Acudint depressa.*) Si ns' han vist del vapor estem perduts.

(1) Aqueix acte pot ser suprimit en los teatros ahont lo material escénich siga reduhit; no obstant tot lo que diuhen y fan los mariners de la *Sirena*, relatat ja per mí anteriorment, y ab més detalls en la novela *Jaume*, ha sigut l' embrió, l' idea inicial del present drama. Totas las cosas, fins las insignificants, tenen la sèva historia; la de la *Sirena* es molt senzilla. Uns amichs, personas de teatro, 'm digueren: «D' aquell epissodi que hi ha en la novela *Jaume*, sab »d' aquell tarrabastall que 's passa á bordo del *Mal genio*, »d' aquell combat (auténtich) entre un negrer y un *crucero* »inglés...—Bè, ¿y qué? vaig respondre.—Se 'n podria fer »un drama interessant.—¿Un drama?—Se podria fer... *fent-* »*lo*, van afegir los amichs, inventant una familia pèl capitá, »altre al pilot, creant uns quants personatjes, fentlos anar y »venir, gemegar y riure, en una paraula, donantlos vida... »—¡Pst! no es mala idea...» y tras, tras, un full darrera l' altre vaig anar omplintlos de las cosas que deyan y feyan la gent del barco, la que á terra 'ls esperaba, la gent qu' estimaban, de qui eran estimats, aborrits, anyorats, temuts, desitjats.

Ara no més queda un punt per resoldre: l' interés que pugui oferir la fabulació del drama, la vida que puguin tenir la gent per mi inventada.

GRABAT.

Parla baixet; ab semblant calma, las veus van lluny.

MILIET.

(*Vè ab lo café abocat.*) Preneulo, se torna fret.

PILOT.

(*A son fill.*) ¡Milio! (*Li parla á l' aurella. 'L noy desapareix.*)

GRABAT.

Allarga tot... (*Pausa. Maniobra.*) Y per si de cas, Noy Gran, amanim las eynas. (*Los mariners posan dos canons en posició. (Al Nostramo.)*) ¡Reparto d' armas! (*Se 'n va 'l Nostramo y dòna destrals, asconas, sabres, etc. (A Milio.)*) ¡Pólvora y balas! (*Las portarán en una senalla y saquets.*) ¡Nostramo! (*Ve 'l nostramo.*) Que 'ls donguin café, racció doble de canya. (*Lo cuyner reparteix beguda.*) ¿Tot está bèn tancat? ¿los panyols? ¿la bodega? ¿'l sollado?

PILOT.

¡Tots dormen... res de nou! (*Mirant á la bodega per un portaló.*)

GRABAT.

Es lo vaporot qu' hem vist á posta de sol... Un inglés que si 'ns aborda...

GATNEU.

(*Intervenint.*) ¡Pobrets de nosaltres! ¡penjats! ¡penjats á las vergas! ¡Rendimse, Capitá!...

GRABAT.

¡Tu! (*Li allarga un cop de destral. Lo cuyner esquivá 'l cop fugint.*) ¡Si no 't penja l' inglés te penjaré jo!... ¡cobart! ¡Aneu! (*al Pilot y á Milio*) que no parli á la gent; poséuli ferros.

PILOT.

(*Mirant ahont es lo cuyner.*) S' ha amagat á la cuyna... no 'n sortirá... Lo fet es que si 'ns prenen la negrada...

GRABAT.

No pendrán res. (*S' aixeca resolt, habent carregat lo canó.*) ¡Ans que rendirme... á pico! Ab aixó despedeixte del tèu fill, encomanat á Dèu si estás d' humor de ferho. (*Ell se treu un escapulari, y recullit, sense gorra, prega en veu baixa.*)

MILIET.

¡Lo vapor!...

GRABAT.

¿Ahónt?

PILOT.

Ha passat de mar-lo-vento á sota-vento.

SERVIOLA.

¡Vapor á sota vent! (*Comensa á véures un vapor costat esquerra del espectador.*)

GRABAT.

¡Calla! (*Al Serviola. Li envia á Miliet per ferlo callar. Tot per senyas.*)

PILOT.

Un barcot de rodas, ¡mala fi fassin!

GRABAT.

Ara no 'l veig, pero 'l sento damunt de la post del pit com si 'm xafés.

PILOT.

No porta llums de posició pera abordar nos desprevinguts.

GRABAT.

¡Apaguéu los fochs! (*Apagan los fanals y llums que hi había encesos.*)

PILOT.

Me sembla que va ab rumbo á Santa Helena.

GRABAT.

¿Vols dir? Fes arriarho tot.

PILOT.

¡Arria y carga! (*Maniobra. Després tots los mariners s' arman y s' agrupan.*)

GRABAT.

Avans que 'l sol surti 'l tenim per la proa... (*Pausa.*) Vinga 'l café. (*A Miliet, que li dona.*) Digas al cuyner que reparteixi més canya, rom... y poch soroll. (*Los homens bebent, parlant en veu baixa. Algúns se bellugan per curiositat, altres per anar á agenollarse.*) Al qui 's mogui del puesto sense necessitat, li asclo 'l front d' un cop d' aixà.

MILIET.

¡Pare! (*Entre ells dos, tendre, intim.*)

PILOT.

¿Qué tens por, fill?

MILIET.

¿Voleu dir que 'ns penjarán?

PILOT.

¡Encomanat á Dèu... y sigas home!

MILIET.

A la Mare de Dèu de la Bonanova. La mamá m' ho va recomanar. (*Se treu l' escapulari y resa.*)

GATNEU.

A tu no t' farán res... ¡tant de bó que jo fos una criatura... no més matarán als homes fets...

PATOU.

¡Mare de Dèu del Carme! ¡Amparéume, Sant Antoni benehit!

GRABAT.

(*Al Pilot, mitj de serio, mitj de broma.*) ¿Que la fem la prometensa, Noy Gran?

PILOT.

Ja está feta: una Sirena de plata portada á peu descals á Sant Elm...

GRABAT.

Si salvem bous y esquellas. Si no més salvem la pell... me sembla que bastaría que 'l barquet fos de fusta. (*Broma.*)

GATNEU.

¿Y si 'ns penjan á las vergas?

GRABAT.

¿Ja torna á ser aquí... aqueix pillo?... (*L' agafa pèl coll. Li treuhen de las mans.*)

PILOT.

Amaguéuse, si teniu por... y calleu... no sortiu mes de la cunya.

MILIET.

Porta issada bandera de parlament.

GRABAT.

(*Observant lo barco enemich.*) Ves á parlá ab lo Dèu que t' ha fet.

PILOT.

Demana visita.

GRABAT.

¡Enllestim! (*Als mariners que s' acaban d' armar.*)

PILOT.

¡S' avansa!... ja estem á tiro... (*Canonada de l' inglés.*)

MILIET.

Pare, ¿que tiran ab bala? (*Baix.*)

PILOT.

¡No, fill, no! ¡Fan salva! Es per riure...

GRABAT.

Ja som al sarau... ¡Venga! (*La metxa.*) Per no

passar per mal criats los hi tornarem lo saludo...
(*Pausa.*) Apuntéu aqueixa pessa. (*Al Pilot.*) Tiranem l' un després de l' altre sense deixarlos respirar... Jo apuntaré á la roda... Vos per cuberta.

MILIET.

(*Ab l' ullera á la ma. Comensa á clarejar l' horisó.*) Se li veu lo nom... Se diu *Good morning.*

PILOT.

Que vol dir: «Bon día tinguin».

GRABAT.

¡Ara te 'l tornaré lo «bon día tinguin»! (*Apuntan pausats.*) ¡Somhi?... ¡Foch! (*Dos tiros, l' un després de l' altre. Las canonadas causan averia á bordo de l' inglés. Gran pausa. Moment d' ansietat.*)

PATOU.

(*Ballant.*) ¡Justa! ¡dintre 'l pap!

PILOT.

Tenim lo vent de matinada á sobre.

GRABAT.

¡Estem salvats! ¡Cassa! ¡Issa! ¡Allarga tot!
(*Maniobra. Pausa.*)

PILOT.

Ja fem camí. (*Lo barco branda y avansa.*)

GATNEU.

(*Carregat d' armas y un sabre á las dents.*)
¡Orsa, orsa! ¡Vatua 'l mon! ¡Si son uns bacons aqueixos jans! (*Fa 'l valent. Xiulets á bordo del inglés. Descarga de fuselleria.*) ¡Revatua l' mon!
¡Estich ferit! (*Cau.*) ¡Ay! ¡ay! ¡ay!

MILIET.

Pare, ¿estem salvats? (*Intim.*)

PILOT.

Sí, fill, sí.

MILIET.

No 'us penséu, no 'n tenia gens de por; mireu.
(*Ensenya la destrat, la canana que portaba.*)

GRABAT.

¡L' inglés tè la roda rompuda! No fa camí..
¡Ansia! (*Als mariners.*)

PATOU.

(*De sobre l' orla y fent portaveus de las mans. Als inglesos.*) ¡Alsa, valents!

GATNEU.

¡Ay! ¡correu! ¡ay! ¡Me desangro!

GRABAT.

¡Moriuse!

SERVIOLA.

¡Xarraires!

PATOU.

¡Bariguts!

PILOT.

¡Mala negada pogueu fer tots! (*Pausa.*)

MILIET.

¡Memorias á la senyora!

GRABAT.

¡Gut morning, borratxos! (Surt lo sol. Pitadas á bordo del inglés. La «Sirena» ab tot lo velam pren sa bordada.)

TELÓ.

ACTE QUART.

BOHIHO DE LA GARNERA.

Una recalada prop de Cárdenas, terrerpalúdich ó sian *manglares* ab *bejucos* (jonchs); rocas á dreta. La *Sirena* fondejada entre 'ls *cayos*. Al fondo 's veuhen las siluetas de las *tetas de Camarioca*, tres lleguas endins de Cárdenas. A terra 'l *bohího* ab calderas y ormeig de negrería cubert de *yagua*, crosta de la palmera. La vegetació: palmeras de tronch llís, *cocales*, *caña* y *manigua* (brossa), alguns pins *borts*. Mariners de la *Sirena*, negres desembarcats y ajeguts, mulatos que van y venen. Un negre al *cepo*.
Vestits: pantalon y americana de dril, las donas faldillas y mocador de colorayna, barret de palla quan surten á travallar, sabatas de baqueta ab cordons y orelletas, puntera ample.

ESCENA PRIMERA.

Passan llargas teorías de negres nusos. Lo Mayoral va cri-dant y apuntant.

MAYORAL.

Ingenio del Rosario: 12 morenos, 7 marrones.
(*Un altre empleat apunta y s' emporta 'ls negres.*)

Ingenio Lealtad: 15, 3 idem., bozales.

Ingenio Virgen Pura: 10 bozales, 3 idem menores.

(*Al volguer fer aixecar un negre, home ó dona, altre negre que será de sexo diferent y qu' esperanda pera ser emportat vol retenir al qui se 'n enduhen. Los dos negres que serán artistas y no comparsas s' abrassan, se deixan quant lo mayoral los separa, tornan á reunir-se, jémegan, ploran*

y sempre dihentse:) ¡Ahulaj! Taó, táo. ¡Luuh!
¡Mauna! ¡ta-ój!

MAYORAL.

Bueno deixemse de cuentos (*Als negres.*) Vos (*al empleat*), emportéusels y si no podeu féu venir gent de la goleta... ¡ansia! (*Forsejant per separarlos.*) ¡Ansia! (*al negre*) si fas lo rebech anirás á jaure ab aquell. (*Al cep.*)

GATNEU.

Aquell (*lo del cep*) es molt bretol. Tot lo viatge que mou brega.

MILIET.

Potser sigan parents. (*Al mayoral referintse als dos que no volen separarse.*) ¿Que t' es germá? (*Al negre.*) Déixeulos junts, pobrets, sembla que s' estiman de veras.

MAYORAL.

No pot ser, n' he d' entregar 18 al ingenio *Virgen Pura*, y si deixo que se 'n vagin junts lo *Lealtad* no trovará 'l compte. ¡*Vaya vivo!* (*Al empleat.*)

(*Bregan per separar als dos negres y per fi ho conseguixen.*)

MILIET.

¡Tè! (*al negre que s' emportan*) un rosari que 'm va donar lo senyor Rector lo primer día que vaig combregar. (*Ploricó.*) Jo no 'l passaba gayre... pot ser li doni bona sort. (*Lo posa al coll del negre.*)

MAYORAL.

En lo moment mes cruel: lo de repartir la negra.

MILIET.

Si al menos entenguessiu be lo que diuhen.

MAYORAL.

Ja tenim aquí entre 'ls negres vells algun que recorda paraulas de la llengua nativa: però l' *Africa* es molt gran y casi may entre cent negres n' hi ha vint que parlin la mateixa llengua... Aquells son de *Guinea*... los altres de *Mozambique*.

(*Surten los negres que ploraban y tot lo lot, entre 'ls quals hi haurá los dos qu' eran al cepo.*) ¡*Mucho ojo* ab aquell parell! (*Los del cep*). *Vaya*, tu, *Miguelillo* (*un altre empleat*), pren los tèus.

Ingenio la Criolla: 22. 4. (*Los negres se 'n van*

acompanyats d' una música primitiva: un tamboret y un pito: ram-pam-pam.)

ESCENA II.

MAYORAL, GATNEU, PATOU, MILIET.

MAYORAL.

¡Llestos! tot está á pedir de boca. Capitá com lo de la *Sirena* no n' hi ha... Ni un de malalt (*negres*).

GATNEU.

Aqueixa *tam-rata-pum* los consola molt.

MAYORAL.

¡Fins están grassos!

GATNEU.

Més que nosaltres... Figureuvos que quan los varem embarcar estaban tancats en una mena de corral, qu' aquí... es á dir qu' allá á casa, no hi hauríam tingut garrins.

MILIET.

Lo rey... no sé quants los había fet presoners.

GATNEU.

Sí, ¡dihemli lo rey de bastos! Había guanyat una batalla al rey... ¡dihemli d' oros! y en compte de menjarse als vensuts, ne volía treure quartos... ó si no quartos, barrils de rom, fusells, moadors de pita, mirallets.

PATOU.

¿Qué li vareu parlar al rey... de bastos?

GATNEU.

Com ara 't parlo: me va vendre gallinas, una mena de fruytas com pomas.

PATOU.

¿Y l' enteníau? ¡si el Mayoral diu qu' entr' ells no s' entenen!

GATNEU.

Donchs jo al rey d' allá l' entenía com si hagués sigut de la Barceloneta. Glan, jrak, ziks, piuts. (*Imita una conversa ab monosílabs qual-sevulga interrompuda per interjeccions catalanas donant á entendre una batalla, presoners, perdó, menjar carn crua, vendre 'ls presos, cobrar, emborrataxarse, embarcar los presos.*) No

mano, li deya jo... Jrak jrak es lo capitá. Si beus massa agafarás la turca. «¡Brim! ¡lou! ¡lou!» Endavant, ja t' entench. «¡Zak!» tens rahó... Val més véndrels que menjártels á la brasa... Son massa bruts, te donarían mal de ventre. «¡Y... y... y...! ¡ta... ta..!» y per ferli veure qu' eram amichs li vaig donar un botó de las calsas, era daurat, y ell, á més de lo que 'ns venía pèl gasto de bordo y que 'l capitá li feya pagar, me va regalá dos caixals qu' havia arrancat al rey de... ¡al altre!... al sèu enemich, miréusels. 'Ls porto com recort per ma gèrmiana.

MAYORAL.

(*Rihent.*) Lo cert es (*mirant la sèva llibreta*) que de tantas expedicións com he rebut, may n' he desembarcat una de tant ben cuydada.

GATNEU.

Si li dich que més de playner som nosaltres.

PATOU.

Ells, de matinada... en cuberta.

GATNEU.

Mentres prenén la fresca y comensan á civilisarse xarrupant ayguardent ó llepant plats (sempre 'ls tenía per la *cucina*) la gent al sollado...

PATOU.

¡Frega, que frega!

GATNEU.

Posantho tot net y curiós per quan baixin *los pasajeros*. Si 'l temps es bonansa 'ls rentém, es á dir la gent lós renta, ab la manguera, ab baldes d' aygua, jo no més los feya la calderada.

PATOU.

Fins ab sabó 'ls rentém, ab sabó y filásticas.

GATNEU.

Nada, que duyam tres quintás de sabó moll y no 'n queda... ¡ni aixís! ¡Us dich que fem un ofici!... travallem com uns negres... y ells que ho son... se reposan com si fosin blanchs! Y ¡xala! res més que menjar y dormir (*cambi*). Sense parlar dels perills... que nosaltres correm y qu' ells ignoran.

MAYORAL.

Los perills de la navegació... ¿Heu trovat un carboner...? ¿Un vapor de guerra?

PATOU.

¡Mala fi fassin! ¡no 'ns deixan viure!

GATNEU.

¡Jo ho crech, que n' hem trovat un!... que si no soch jo que vaig fer la *hombrada*.

MILLET.

(*Rihent.*) ¿De qué?

GATNEU.

Tu, ¡agregat de sucre...! pot ser sí que no vaig ser jo, que vaig dir á ton pare, que digués al capitá, que...

MILLET.

¿Que voliau anar á jaure!

GATNEU.

¡Tu! ¡Patou!... (*Invocantlo.*) No, vaja, digas la veritat... aquí no hi ha *cucineru* ni timoner, tots som uns... me pots parlar com si fossim iguals... Digas, ¿jo volia anar á jáure? (*S' allunya.*)

MAYORAL.

Conta tu, nen, ¿cóm va ser? ¿hi va haber tiros? ¿cops de destrál?...

MILLET.

No varem arribar al abordatje; jo casi no sé com varem sortir d' aquell xáfeh... fou protecció divina. (*Besa l' escapulari.*) Lo Serviola cri-dá: «¡Vapor á sotavent!» ¿Ne volem de renechs y d' ays y ays?

MAYORAL.

¿Un creuher inglés que 'us cassaba?...

MILLET.

Lo Capitá doná ordre d' apagar los fochs, d' armar á la gent... y ell mateix, com si jugués á cou-dinar se va posar á carregar los canons... ¡fins á la boca! Eran la nostra sola esperansa.

GATNEU.

(*Tornant.*) ¿Y las carrabinas? ¿y las destráls que jo duya?... ¡no, Patou! escolta, digas, digas si es veritat ó no que jo duya una destrál á cada má, tres pistolas á la faixa y un sabre d' abordatge á las dents... així... que fins estaba mastegant un tros de tabaco negre y me 'l vaig tenir d' empassar.

MILLET.

(*Al Mayoral.*) La lluna s' aixecá illuminant fredament argentadas ayguas sense habitants ni límits... Tothom miraba 'l cel, implorant aussili.

GATNEU.

Jo guipaba l' estrella de matinada. De mati-

nada s' aixeca oreig, y ab una mica de vent, per poch que fos... ¡fugíam!

MILIET.

A mi 'm semblaba veure entre 'ls núvols sants y verges á qui la mare 'm té encomanat... Sop-tat... ¡poft! ¡poft! ¡poft! un soroll fosch.

MAYORAL.

¿Lo vapor que 'us abordaba?

MILIET.

Ja 'l teníam per la proa.

GATNEU.

Va issar bandera de parlament.

PATOU.

'Ns va etjegar una canonada.

GATNEU.

Nosaltres duas... ¡y al diable frare y trona!

PATOU.

L' inglés tenia una roda rompuda.

GATNEU.

Y jo una pota... (*Riuhen. Pausa.*)

MAYORAL.

¿Vau ser ferit de bala?

PATOU.

¡No! un cop al sech de la cama fugint cap á la cuyna.

GATNEU.

¡Tu! (*L' amenassa y fugen al foro, després tornan.*)

MAYORAL.

¿Y llavors?

MILIET.

L' inglés patullaba ab aquella armatosta rompuda, la *Sirena* reprenia 'l seu *andar* y de l' orsada al passar prop dels jans...

MAYORAL.

¿Una descarga?

GATNEU.

Los hi vam dir que no s' hi cansessin gayre.

MILIET.

Avans la nit reconeixíam l' isla de l' Ascenció... hem passat l' equador entre 25 y 26 de longitut, y ab navegació felís hem arriuat á la Carnera.

MAYORAL.

Hont fa prop d' un any que 'us esperabam.

Tinch un munt de cartas vingudas d' Espanya per tots vosaltres.

MILLET.

¿N' hi ha per mi?

MAYORAL.

N' hi ha per ton pare... En Tomasito y un altre criat las portan de Cárdenas... Aviat serán aquí. Y mentres tant... (*A Millet*) cridéulos tots... tinch ordre de la casa de no regatejar res. (*Venen los marineros.*) Oblideu los travalls passats. (*Destapa botellas, ne fa destapar per las mulatas.*) La señora vol que 'us obsequihi y quedéu contents.

GATNEU.

¿Quina senyora? ¿la mamá de D. Luisito?

MAYORAL.

Sí, viu á Cárdenas. Ahir ne vaig venir y al anarmen me va recomanar moltíssim... ab llàgrimas al ulls... ¡que 'm va extranyar! me va dir *le recomiendo sea muy generoso con la gente, muy amable con el Capitán...*

GATNEU.

¿Qu' ha estat per aquí D. Luisito? no sé qui ho deya...

MAYORAL.

Mentres vosaltres navegabau habia vingut de Barcelona y segóns tothom creya, debía quedar-se aquí perque allá á la nostra terra hi viu molt disgustat... sino que la gent rica son esclaus dels interessos... ademés una casa com la de ca 'n Salvat no 's liquida en quatre días y... D. Luisito ha tingut de entornarsen... Potser quan arrivéu á Barcelona, ell ja no hi sigui. No sé qué li passa que may s' está un més en lloch... ne rebem cartas de tot lo mapa...

ESCENA III.

Entran mulatas, músichs, etc. Trot de caballs. Tomasito que dóna una cartera al Mayoral.

GATNEU.

(*Al Mayoral.*) ¿Que n' hi ha per mí de carta... ¿Sañor don Corque?...

MAYORAL.

(*Llegint.*) Jordi Arrufat. (*Repartint cartas.*)

GATNEU.

Corque Arrufado si 'us plau, en castellá *Arrufado*, *cusineru* á bordo...

MAYORAL.

Per tots n' hi ha... las llegireu aviat... ara gresca... (*Destapa capsas de cigarros. Tots los mariners s' hi abocan.*)

PATOU.

¡Tants cada hu! (*Cridant.*)

MAYORAL.

¡N' hi haurá per tots torno á dir! (*Ne destapa d' altres.*)

¡Tomasito! (*Pren la cartera.*) Anda, anda á bailar si no estás cansado.

MILIET.

Tomasito... cantan una.

GATNEU.

D' aquellas que dónan nyonya... (*Se preparan y concertan pera cantar y ballar, beuhen, fuman. Gran animació.*)

PATOU.

¡Venga!...

GATNEU.

(*Al Mayoral.*) ¿Que 'm donas las mèvas de cartas?

MAYORAL.

Si home sí, teniu. (*N' hi dóna duas ó tres.*)

MILIET.

(*Tot content y anant d' una balladora á l' altra.*) ¡No sé quina triar!

MAYORAL.

La que mes t' agradi. Aquí son totas mes carinyosas que no pas á lo Jamaica, plena d' esclaus que 'ls inglesos 'ns roban en alta mar, y tractan en las sèvas possessiós pitjors que bestias. ¿Veus aquella? (*una morena*) es una *guajira*, *una blanca de la tierra*, la mare d' aquella era *pelona*.

GATNEU.

(*Interrumpintse de llegir.*) Escolti... ab reserva, ¿y la mare de D. Luisito que també n' es de *pelona*? (*Rihent.*)

MAYORAL.

Es una mica fosca de color.

GATNEU.

Mulata, conféssiu, per aixó 'l sèu marit no la ensenyaba. May la va portar á Barcelona.

MÚSICA. (1)

(*Los marineros vells seuhen, llegeixen ó's fan llegir las cartas. Gatneu llegeix fent gran pantomima. Terminat lo ball, Gatneu va al Mayoral, y exagerant, diu:*)

GATNEU.

¡Quin' una que n' hi pasa al Capitá!...

MAYORAL.

¿Y aixó?

GATNEU.

¿Que coneix á la sèva noya?

MAYORAL.

Prou. Quan va morí 'l pare de D. Luisito, jo era á Barcelona, vaig anar á passar un parell de días á Portnou y la vaig coneixer. D' alló més maqueta... encara deu estar per casar... ¿veritat?

GATNEU.

Jo li diré... ¡ho estaba! Ara, segóns me diuhen (*la carta*)... no s' ha casat; pero vaja, sembla qu' ha anat á viure á casa del sèu currutaco, l' amo del barco...

MAYORAL.

¿A viure ab D. Luisito? (*Indignat.*) ¡Calleu, mala llengua! si D. Luisito fa dos mesos qu' es á Londres.

GATNEU.

¡Miri! carta canta. (*Li ensenya.*) Debía ser avans d' anarhi á Londres.

MAYORAL.

Calumnias, xerradurias... Y no ho torneu á dir á ningú. (*S' allunya.*)

GATNEU.

¡Jo! ¡un pou per aixó dels secrets!... Ningú m' ho fa dir ni ab estanallas. (*Ab la carta á la mà cercant ab la vista.*) ¡Patou, escolta! ¡Toni!... ¡Jaumet! (*Tots, infundats ab las mulatas, no li fan cas y las segueixen.*) No aneu gayre lluny... que 'us perdreu... Després de tot... val més no dir res. Lo Grabat tè mal génit y mentres siguém

(1) Véure al final.

embarcats... es l' amo... ab aixó... (*'S tanca 'ls llabis.*) ¡Quan siguém en terra, serà altra cosa! (*Cremat.*) Tinch per ferlo callar. (*La carta.*) Veurém si tèt dret de tractarme com si jo fos un no res. Sembla, á fe de Dèu, que m' hagi embarcat per forsa. Ans d' embarcarnos, lo Sacristá, ja m' ho va fregar pèls bigotis... en Patou m' ha tirat á la cara si *ell* y ma germaneta s' entenian... Lo fet es que sense adonarmen vaig de *cusineru* á bordo de la *Sirena* y encara no sé perquè ni de quina manera... ¡Jo qu' estava tan bè!... quatre nansas caladas al sech de la platja, un grapadet de musclos sota 'l *baradèru*, y á la tarde ab los amichs... (*Senyal de jugar á cartas.*) No hi había días qu' entre 'ls musclos, algun llangostí que altre... y la manilla, no guanyés de duas á tres pessetas, menos quan perdía... las quedaba á deure... y tornaba á casa ma germana, la pobre Pitera que tèt tant bon cor... y 'm feya menjar, y si estava malalt me cuydaba, y si estava sá m' apedassaba la roba, me la rentaba... Lo senyor Rector, ma germana, tothom, ¡qué home, sou jove! fa mass' anys qu' aneu engorronit per la platja... ¡embarquéuse! Vaig resistir, dihent que no podia anar de mariner per mor de la trencadura, pero no hi va haber remey. T' has d' embarcar, me va dir ma germana... embarcat de *cucineru*... Ja qu' ets tant bo per fer peixadas pèls dropos com tu, fesne per la tripulació de la *Sirena*... Lo Grabat no 'm voldrá, li vaig dir... Jo li diré que 't prengui... y 'm va pendre 'l Grabat... ¡pero la Creu! Quan arrivi salvament á casa, cobraré lo que porto guanyat, potser pagaré lo que dech... y la porto de cap... planto una taberna per ma germana al carrer de Mar... farà d' alló més patxoca darrera 'l taulell... endemés hi ha la nebodeta que puja... ¡un pom de flors!... entre ellas duas y jo que 'ls portaré parroquians... en grande... ¡y al menos beuré de franch! ¡Hola! (*Als mariners que tornan.*) ¡Ja las heu acompanyat á casa á las senyoretas? las mamás las renyarán. (*Rihent.*) ¡Patou! Si 'm promets no dir res... ¿que no saps lo que passa á casa del Capitá?

PATOU.

¿Y aixó?

GATNEU.

De primer la sèva noya se 'n va anar á viure, á Barcelona, ab D. Luisito... y ara ningú sap ahont para.

PATOU.

¿Qué dieu?

GATNEU.

«Sabrás (*Ulegint*) como la ñiña... la que ma germana va tenir ab en Menendez, sabrás como la ñiña ha tenuu un espanto... que m' ha hecho passar el pelegrino...» No, no es aquí. (*Gira full.*) ¡Ah! «Te hago assaber como la hica del Capitán fui en Barcelona con yo, la de 'n Plomas, la Sorda, la Ció... su padrino... encétera, encétera... para demanar noticias vuestras al amo del barco, y sabrás como l' amo del barco feya tiempo que cortecaba con la Marieta, y sabrás como tenió una conversa con ella y de llavors... énsa... no... de llavors ensá, no la hemos tornado á ver por el pueblo, y disen si hace de gran senyora escundida en una torre de prop de Barcelona... sabrás...»

PATOU.

¡Lo Capitá!... (*Callan en sech.*)

ESCENA IV.

Anteriors, GRABAT que desembarca d' un bot y 'l MAYORAL ab cartas á la má.

(*Lo Grabat veu la carta á la má de Gatneu y 'l moviment que fan los mariners reculant tot mirantsel...—Mayoral dóna cartas al Grabat.*)

GRABAT.

(*N' obra una impacient sense deixar d' ull á Gatneu y als mariners, llegeix rápit. Emoció gran.*) ¡Del Rector! ¡no n' hi ha cap de lletra d' ella! ¿De la mare de D. Luisito? ¿recomana 'l sèu fill al mèu bon cor?

MAYORAL.

¿Bonas noticias?

GRABAT.

(*Se 'l mira sense respondre.*) ¡Prou heu ballat! (*Als mariners.*) ¡A bordo!

MAYORAL.

Jo 'ls había dit qu' avuy... per ordre de la senyora podían passar la diada á terra, divertint-se, beure, ballar. (*Pausa terrible.*)

GRABAT.

La senyora que mani á casa sèva, que mani als sèus criats. ¡Embarca! (*A patadas y cops los dirigeix á la llanxa.*) ¡Jo perdo 'l seny! ¡Imposible! (*Copejant la carta oberta que tè á la mà.*) ¡Tu! (*á Gatneu.*) ¡quédat! (*L' atrapa pèl coll de la samarreta. Lo Mayoral se retira, 'ls mariners també.*)

GATNEU.

Haig d' aná á fer lo sopar.

ESCENA V.

GRABAT, GATNEU, sols.

GRABAT.

¿Entre las cartas qu' han portat, n' hi había per tu?...

GATNEU.

Veureu, Capitá...

GRABAT.

¿De ta germana?

GATNEU.

¿De ma germana?... ma germana no sap escriure...

GRABAT.

Pero sap xarrar... y tu ara 'ls llegías las noticias qu' ella t' envía... ¿Parla de mi? ¿de casa?

GATNEU.

Aixó de las cartas es sagrat.

GRABAT.

Més sagrat es lo nom d' una familia honrada... dónam la carta...

GATNEU.

¿Per qué?

GRABAT.

Pocas preguntas... per llegirla.

GATNEU.

Es que...

GRABAT.

L' esca s' encén y jo m' arboro... no m' ho fas-

sis dir un' altre vegada. Dónam la carta... ó llegeixla tu... quédats pèl tèu regalo las tendresas que 't digui. Llegeixme las ratillas en que 't parli de lo que s' ha passat á casa mèva, ¿m' enténs? No 't fassis pregar... Si no llegeixes, te prenc així (*li posa las mans al coll*) ¡ja ho saps! no necessito cap més arma per matar á un home... apreto 'ls polsos y has acabat de viure... Quan siguis mort, estés aquí, assentat sobre 'l tèu cadávre llegiré jo mateix lo que tu no vols llegir-me... Si com ho temo, la carta conté infamias, llenstaré 'l tèu cos á mar y 'ls tiburons li donarán sepultura.

GATNEU.

¿Quína culpa tinch jo de lo que ma germana m' escriu? A ningú n' he dit... una paraula.

GRABAT.

- Si no sou culpables ni ella ni tu, 't faré un clot sota aquell cocotero... d' allá, y damunt la terra que 't tapi hi faré plantar una creu... pero de totes maneras... ó llegeix... (*Prepara las mans.*)

GATNEU.

No més diu que la noya...

GRABAT.

¿La de casa?

GATNEU.

No la sèva, la d' en Menendez ha tingut un espant...

GRABAT.

(*S' impacienta y torna á fer ab las mans senyal d' argolla.*) ¡Cuyner! (*Veü terrible.*)

GATNEU.

(*Molt depressa.*) Y que la vostra no es al poble.

GRABAT.

Dónam la carta...

GATNEU.

(*Li dona ab por y fuig.*) Teniu. (*La carta ha caygut á terra. Pausa.*)

GRABAT.

Vull duptar, necessito creure que ma filla m' espera ignocent... y pura, que 'l mèu adorat pare, aquell home tant honrat viu... y no obstant, dupto... un corch me rosega, aqueixas frases del Rector... tant ambiguas, tant alarmants!... la carta de donya Luisa *le recomiendo á mi hijo!* lo posat d' aqueixa gent quan m' han vist desembar-

car. (*Llegint.*) «Lo vostre pare va anar á Barce-
 »lona per sapiguer noticias vostras. Trovantse á
 »casa l' Armador va tenir un atropell; pero va
 »serhi molt bèn assistit per la vostra filla que
 »l' acompanyaba... Ara la noya no es al poble...
 »ha anat á passar una temporada ab la Ció!»
 Lo pare deu ser mort... Ella... Dèu de misericor-
 dia, sigueu clement... (*s' agenolla*) y aquí... (*la*
carta de 'n Gatneu per terra) aquí deu haberhi
 la veritat espantosa y núa... (*Va per pèndrela.*)
 ¡No! ¡no! val més que no llegeixi... (*La cull.*) La
 rompo... en mil trossos!... (*Va per ròmprela, y al*
plegarla veu lo nom de sa filla.) «...la noya del
 Capitá...» (*Refentse.*) Semblo un bordegás de
 quinze anys! ¿no he dit que no la llegiría?...
 (*Torna á plegarla per esquinsarla.*) Un plech del
 paper amaga 'l acavament de la frase «...la noya
 del Capitá...» (*Decidit.*) ¡Estich sol! A ningú he
 promés que no llegiría... ¡Sí! m' ho he promés á
 mí... ¿Pero quí soch jo? (*Sarcástich.*) ¿Quí ets, Pau?
 (*Somrihent.*) ¿Quí ets, quan las fibras més sensi-
 bles del cor se 't rompen?... un no res... «la noya
 »del Capitá (*pausa, gira full y llegeix depressà*)
 »s' ha deixat enganyar per un home...» ¡No hi
 veig! (*Llegint.*) «S' ha deixat enganyar per don
 »Luisito, que, segons diuhen... (*Llegint un mot*
que no pronuncia.) ¡Ah! ¡impossible! ¡impossible!
 ¡maldicció! ¡veniu! ¡m' aufego! ¡m' aufego!...
 ¡Desseguit!... ¡desseguit!... pendré 'l vapor...
 (*Parlantse com si tirés plans*) y d' aqñi vint
 días... un mes! soch á casa y ho mato tot!

ESCENA FINAL.

GRABAT, MAYORAL.

MAYORAL.

¿Qué passa, D. Pau? ¿qué teniu? (*Alarmat.*)

GRABAT.

¡Escoltéu! (*Aufegantse.*) D. Luisito ha estat á
 Cárdenas... m' ho diu sa mare (*mostrant la car-*
ta.) ¡Un cavall! armèu lo bot (*donant ordres*)
 ¿quants días hi va estar? ¿per qué va venir? ¿per
 qué sabent que jo estava per arribar se 'n ha
 tornat á Europa?...

MAYORAL.

¿A Europa? ¡qué se jo! me sembla que van dir si de l' Habana aniría á Nova York.

GRABAT.

¡Jo perdo 'l seny! no diguéu res, no... faré parlar á la mare (*copejant la carta*); ara comprench las súplicas... lo perqué 'm prega que quan me trovi ab son fill lo tracti ab dolsura... ¡Ella! la filla d' esclaus que 'n Salvat va pendre per dona deu coneixer... lo secret que sospito. La faré parlar... parlará ó la mato... y després á Europa (*Se regira las butxacas.*) ¡Sí: vuyt onsas, una lletra de mil duros! me sobran diners no torno á bordo.

MAYORAL.

¿Y la Sirena?

GRABAT.

¡Creméula, desembarqueu la gent, tiréula á pico!...

MAYORAL.

Capitá... (*Un criat porta un cavall.*)

GRABAT.

¡No soch Capitá... soch pare: pare no més!... (*Plorant fort.*) ¡Deixeume! (*Fuig.*)

TELÓ.

ACTE QUINT.

A LA PORTA DEL FOSSAR.

Una capelleta románica, la porta d' un fossar al costat, al fondo bosch y per entre las claricias la mar dominada per un espadat promontori. Davant de la capella un espay plá ab algun pedrisset, una font ó pou.

Tocan á morts.

Al aixecarse 'l teló van eixint duas renglas de noyas ab faldilla llarga y caputxet precedidas del porta creu. En mitj de la professó la caixeta blanca d' un aubat. La segueix un capellá, darrera las noyas del enterro unas quantas donas ab caputxo y rosari á la ma.

Van fins al fossar y al ser á la porta las atura la PITERA qu' era dintre, lo RECTOR s' avansa y li diu algunas paraulas en veu baixa. La PITERA 's retira de la porta y 's queda en primer terme agenollada veyent entrar tot l' acompanyament. MARIETA y CIÓ que segueixen l' enterro entran á la capella.

ESCENA PRIMERA.

LA PITERA, *de dol rigurós.*

¡Ahir l' enterro de la mèva filla... avuy lo d' ella! Lo de la mare sense espós. Ahir 'me pensaba que la mort de la mèva prenda habia sigut cástich de Dèu... ja no m' ho sembla... també 's moren innocents de pochs mesos... fills d' altres mares... ¡millor! ¡millor! quant més toquin á morts menos greu será ma pena.

ESCENA II.

SACRISTÁ y PITERA.

SACRISTÁ.

¿Encara sou per aquí? Aneu, aneu al poble...
aneu, aneu á casa...

PITERA.

No hi tinch cap feyna... tot ho tinch allí (*l'fossar*) per mi ja no hi ha poble, ni gent, ni casas...
¡La mèva hermosura estimada! ¡la mèva filla!
(*plora*) qu' heu colgat tan fondo... ¡tan fondo!...
¡mal cor! Així que surtin las de dins hi torno á entrar. Vull ferli companyia. (*Surten del fossar y se 'n van silenciosament cap al poble.*) Ja vinch, filla, ja vinch. (*Corrent.*)

ESCENA III.

MARIETA y CIÓ eixint de la capella.

CiÓ.

No ploris tant, pensa que t'ens un àngel al cel...
un angelet que podràs invocar.

MARIETA.

¡Fillet mèu del mèu cor! (*Mirant al fossar.*)
¡Fill de l' ànima!

CiÓ.

Sossegat... pensa qu' aviat veuràs á ton pare.

MARIETA.

¡Pare! ¡pare! (*Gran cop de plors.*)

CiÓ.

No tinguis por... (*senzill*) ¡no 't farà res! á horas d' ara lo senyor Rector ja li deu haber fet entendre que la tèva desgracia mereix mes compassió que càstich, ja li deu haber dit que trovante prop d' aquell home per assistir á ton padrí en sos últims días de vida...

MARIETA.

¡Ció! Ció! he sigut molt culpable. Hauria degut escoltar fredament las sévas paraulas d' amor,

los seus juraments d' eterna estimació y tendresa... fins quan totas vosaltras me pregabau que 'us acompanyés á Barcelona jo hauria degut rehusar... ¡Lo pobret padrí encara viuria! jo podria avuy rebre al mèu pare ab lo front ben alt. Las vegadas qu' *ell* había vingut aquí y las paraulas que quan ne tenia ocasió 'm deya, massa clar haurian degut ferme entendre qu' aquell home no sentia per mi l' amor sant y permés del qui desitja á una dona per companya de la seva vida... Ara, ara veig quan mentideras eran las sévas promesas... pero... (*pausa*) es un dirtho á tu, Ció, á tu qu' ets la mes fidel confidenta de ma desgracia. ¡Las sévas paraulas amorosas, las sévas accions y miradas dolsas eran per mi cosa tant nova! Quan me parlaba tenia com á por de lo que 'm deya y, no obstant, á la por s' hi ajuntaba una sensació plascent, causada per moviments del cor... que sentia batre d' una manera desusada, d' una manera que 'm sorprenia y m' encisaba. Quan després de mort lo padrí vingué ell aquí al poble y 's conduhí tant galantment, no fent may alusió á las conversas pasadas... vaig comensar á mirármel sense por, vaig anar creyent que potser aquell home m' estimaba com deuen estimar los qui volen honradament ser estimats y correspostos y la mèva por de sas paraulas, de sa persona va anar poch á poch desapareixent ¡fontse! fins al punt de que... no 'm tindrás per una noya dolenta ¿veritat. Ció? fins al punt de que, sentne lluny, pensaba en ell y desitjaba véurel, sentme aprop trovaba curtas las horas... llavors, quan jo tenia 'l cor tant plé de sentiments desconeguts: barreja de tristesa per la mort del avi, d' anyoransa per la llarga ausencia del pare, d' inquietut per los perills en que pogués trovarse, d' agraument per las delicadas atencions qu' ab mí *Ell* tenia... quan lo cor me deya: Marieta; ¿l' estimas?... quan los llavis ja casi ho anaban á pronunciar, ell torná á ser l' home violent que 'm feya por... por ben justificada... (*plora*) por que s' ha convertit després en desdeny, en repulsió... potser en odi.

ESCENA IV.

MARIETA y CIÓ. ROSETA eixint del fossar.

ROSETA.

¡Ja li heu dit, Ció? ton pare vindrá aquí. 'Ns ho ha dit lo Sr. Rector.

CÍO.

Ara li deya. (*Baix á Roseta.*) ¡Encara roda per allí *aquella?*

ROSETA.

Sí: l' he mirada, ha baixat los ulls... no crech que doni escándol.

CÍO.

De totas maneras, direm al Sr. Rector que la fassi anarsen. (*Pausa.*)

MARIETA.

¡Pare estimat! Vos á qui may ningú habia fet baixar la cara... No, no 'l dech veure, no vull ofensarlo ab ma presencia... fugim. ¡Ció! ¡Rose-ta! per Dèu... ¡jo no m' aguanto! accompanyé-me... á casa vostra, dida, amaguéume fins que 'm mori... no viuré gayre.

CÍO.

¡Criatura!

ROSETA.

¡Qu' es cas de morir, tonta! ¡No 'n caldría d' altre! Pensa en lo pobret de ton pare que tant t' estima, que no més tè sa filla pera consolarlo.

ESCENA V.

Anteriors, y l RECTOR ja sense 'ls vestiments d enterro.

(*Roseta y Ció li parlan á cau d' orella mos-trantli 'l fossar.*)

ROSETA.

Per allí roda la Pitera...

RECTOR.

¡Aneu, aneu, aconsoléula! Ha sigut molt per-versa; pero es mare, ha perdut aquella filla qu'

era 'l sèu orgull. (*Ciò y Roseta van al fossar y després á la capella.*)

ESCENA VI.

RECTOR y MARIETA.

RECTOR.

¡Marieta! ¡noya!

MARIETA.

(*Aixeca 'l cap.*) ¿Qui 'm parla? (*Lo Rector s' ha assentat al pedris. Marieta cau agenollada davant sèu.*) Aconséllim... díguim si faré bè de matarme.

RECTOR.

¿Qué dius, tu no ets christiana? (*Horror.*)

MARIETA.

O al menos d' amagar per sempre la mèva deshonra, de fugir bè'n lluny, hont ningú puga ferme enrogir no més mirantme.

RECTOR.

¡Ni has de morir, ni has d' anar tan lluny! ¡tan lluny! (*somrihent*) que la gent que 't volen bè tinguin massa feyna pera trovarte. No 't moguis d' aquí. Entra á l' abadía á reposarte... La tèva dida y la Roseta 't farán companyia... Jo vaig (*pausa*) á buscar á ton pare... 'l trovaré pèl camí platja amunt, vindrá per las rocas de vora mar.

MARIETA.

¡No! ¡no! (*Plora.*) ¡No!

RECTOR.

(*Calmantla.*) Al saber qu' habia arribat á Barcelona hi vaig corre... y per sort, entre 'l senyor Joanet y jo hem impedit que fes una desgracia.

MARIETA.

¿L' ha vist... vosté? (*Ansiosa.*)

RECTOR.

Un moment... Li he dit que vingué's aquí, dret á Sant Elm (*senyalant la capella*) sense passar pèl poble. Resistia, dihentme que tenia feyna á Barcelona... qu' habia de veure...

MARIETA.

¡No, no l' anomeni!

RECTOR.

Al amo del barco.. qu' habian de passar comptes... (Marcat.) «Passarem comptes á Sant Elm, fa afegir lo Sr. Joanet. 'Us prometo anarhi ab *papers y documents...* de tota mena; l' amo hi será.»—«¿Hi será?» va preguntar ton pare ab un posat que 'ns glassá la sanch...—«Ho prometo. Passat demá dijous á mitja tarde... «Y l' esperem... perque á n' *ell* y al Sr. Joanet ja 'ls he vist ara poch, no son lluny... no més necessito ferlos un senyal y acudirán.» (*Pausa.*)

MARIETA.

¿Y 'l pare sabrá? (*Horror.*)

RECTOR.

Qu' has sigut mare... Lo que no sabrá quan arriui, es que ja ets mare sense fill...

MARIETA.

Senyor Rector... y... ¿*ell* ho sap? (*Ensenya 'l fossar.*)

RECTOR.

Sí. N' ha tingut gran pena. Pera consolarte, per ferse perdonar sa vilesa ha vingut... d' hont era... de l' Inglaterra me sembla.

MARIETA.

¿Había fugit de Barcelona tement l' arribada del pare?... ¡fins es poruch! espantadís...

RECTOR.

Lo Sr. Joanet y jo li hem parlat, y vindrá, sumís, á demanarte per muller... Entra, entra... (*Fentli un poch la forcosa per ferla entrar á la capella.*) Encara que sentis veus conegudas no 't móguis dels peus de la Verge fins que jo 't vingui á cercar. Demánali que 'ns illumini... (*Ell entra á l' Abadía.*)

ESCENA VII.

SACRISTÁ eixint del fossar ab una aixada y una senalla.

SACRISTÁ.

¡Vaja... un de més!... ¡un de menos! ¡Un de més al camp del repós! ¡Un de menos bregant per aqueixa vall de llágrimas!... ¡Ditxosos ells! Ditxosos los que moren.... Més ditxosos encara

'ls que no han nascut... estalvian feyna al fosser... S' estalvian afanys, desolacions, malalties, penas!... Lo llibre d' allá dins ho diu... tots los sèus fulls, de pedra, cantan lo mateix psalm. «Aquí reposa una mare...» «Aquí jau per sempre un fill.» «Vas de las cendras de...» ¡Jáure! ¡reposar! ¡ser cendras! eixa es la vida. Deixem l' aixada.

ESCENA VIII.

Lo RECTOR surt ab bastó y barret.

SACRISTÁ.

¿Que se 'n va?

RECTOR.

Espero... (*Mira 'l rellotge.*)

SACRISTÁ.

¿Al Grabat?

RECTOR.

Al capitá D. Pau Cendra.

SACRISTÁ.

Ah, sí, pero de mi encara que li digui 'l motiu no se 'n enfada... es un bon home y sap que l' estimo...

RECTOR.

No 'us mogueu de per aquí... Podría deixarse portar d' aquell geni fort que tè... ¡encara deu minuts!

SACRISTÁ.

¿Y per deturar-lo... 'm vol á mi?... de tot haig de fer: d' escolá, de campaner, de fosser... fins d' agutzil.

RECTOR.

Vull que trovi 'ls brassos d' un amich. (*Per ell.*)

SACRISTÁ.

¡Pobre Grabat!... ¡tan home de bè, tan bon cor!

RECTOR.

Sí, sí, pero trafica en cosas que no son de lley.

SACRISTÁ.

Son gent manada.

RECTOR.

Dèu Nostre Senyor ha donat la sèva sanch per tots: blanchs y negres... y per més qu' *ells* diguin, no es just, no es cristiá lo contribuir á que germans nostres perdin per sempre la dolsa terra nativa, la llibertat tan hermosa.

SACRISTÁ.

Los homens tots son uns. Quan son forts abusan... y aquí, ¿que no la perdian la terra dolsa y la llibertat hermosa, 'ls pobrets presoners que 'ns feyan los francesos, los desgraciats que 'ls inglesos feyan morir dintre 'ls pontons?

RECTOR.

Sí, pero aquí defensabam la patria.

SACRISTÁ.

Nosaltres... y 'ls francesos presoners, ¿qué defensaban?

RECTOR.

La sèva bandera.

SACRISTÁ.

Desenganyis... si 'ls negres fossin més forts... vendrían blanchs. A mi m' hauria agradat qu' algú 'm comprés... Sabria lo que valch.

RECTOR.

Bèn poch diners.

SACRISTÁ.

Tan poch com vulguí... un ó altre hauria cobrat... mentres que densá que soch al mon qu' estich venut... ¡de franch!... De primer á l' arada (*senyal de llaurar*), després al exèrcit (*idem d' armas*), á la iglesia (*idem de benediccions*)... y de franch sempre... ¡sempre de franch!... per las tristas caixaladas... y aixó que de menjá fins ne trovan los gossos.

RECTOR.

Sí, pero ets lliure.

SACRISTÁ.

De morir-me de fam.

RECTOR.

Mudem de full.

SACRISTÁ.

Que l' epístola no es d' avuy.

RECTOR.

Ab vos no 's pot tractar.

SACRISTÁ.

De certas cosas... d' altres (*senyal d' armas*)

prou n' hem tractat... y si 'l rey llegítim 'ns necessita... encara estich á punt... ¿y vosté?

RECTOR.

Som massa vells.

SACRISTÁ.

¡Tornant al Grabat! quan sápigam per pedras menudas cóm va morir son pare... ¡y ahónt! quan algú li expliqui que la sèva pobreta filla, volent assistir á son padrí... fou presa per aquell mal home... com una bestia... y després abandonada...

RECTOR.

Per aixó vull parlarhi ans que ningú. (*Mira 'l rellotge.*) Tremolo no més de pensar, si un ó altre li dòna 'ls detalls... qu' aquella... desgraciada viuda...

SACRISTÁ.

Qu' aquella xarraire de Pitera ha esbombat per tot arreu. Tambè 'm sembla que... ¡pobre de D. Luisito si 'l Grabat l' arplega!... ¡pobre Pitera! no 'ls valdrá... Sant ni Santa...

RECTOR.

(*Renyantlo.*) ¡Benet!... parleu de vegades... com si haguessiu estat miquelet. ¡Malgrat la promesa que 'l Capitá 'ns ha fet al senyor Joanet y á mi, de venir, d' escoltar ab calma... lo *passament de comptes!*... temo desgracias que no puch preveure: ¿quí serà la víctima? ¿sa filla?... ¿la viuda, que segons diu ella mateixa... ha tingut tractes il·lícits?...

SACRISTÁ.

Encara se 'n alaba...

RECTOR.

...¿ab lo Capitá Cendra, y esperaba ser sa muller? Jo temo per tots...

SACRISTÁ.

Me sembla que la Pitera ab la desgracia qu' ha tingut de perdre una filla tant grandeta... ja no crech que mogui brega. Sembla tot un altre dona.

RECTOR.

¡Avisos del cell!... jo no desespere de ferla tornar pèl bon camí... ha demostrat que tenia cor, cor amantíssim. Lo sèu desespere per la mort de sa filla ha conmogut á tothom...

SACRISTÁ.

Roda per aquí... ara mateix era dintre 'l fossal besant la terra, plorant, desesperantse.

RECTOR.

Potser Dèu li toqui 'l cor... es una dona apassionada, amant... y Nostre Senyor ha dit: «Será molt perdonat al qui hagi molt estimat.»
(*Pausa.*)

SACRISTÁ.

¡Y vol dir que 'l bergant d'allá baix, aquell mal ánima de D. Luisito vè disposat á humiliarse!

RECTOR.

Ho ha promés... li aconsellan de primer la por de la venjansa del Capitá... Si no logra fer las paus ab ell... (*Horrorisat.*)

SACRISTÁ.

Es home mort. Per més que s' amagui... un día ó altre 'l Grabat lo trovará, y... (*Senyal de mort.*) Per altra part, no pot viure amagantse tota la vida. Ara anant á América, tornant...

RECTOR.

Tè la casa abandonada.

SACRISTÁ.

¿No hi ha 'l Sr. Joanet?...

RECTOR.

Sí, pero 'l Sr. Joanet tot lo més que pot fer es conservarli 'ls interessos... lo pobre senyor no es l' amo.

SACRISTÁ.

¿Vosté confia que hi haurá casori?

RECTOR.

Lo Sr. Joanet... que s' ha portat com un home... l' ha amenassat de retirarse de la casa... ell y tots los dependents. de fer saber á tothom lo perquè 's retira si no dóna una satisfacció cumplerta, y la única que desgraciadament ja sols pot donar á la noya, al pare, á la moral, á la lley de Dèu. Quan jo hagi apaciguat una mica al Capitá, compareixerán lo Sr. Joanet y D. Luis... son tancats á la sacristía, jo 'n tinch la clau, y sense arrogancia, humilment demanarán la noya...

SACRISTÁ.

Y tot s' acabarà com á las comedias. Caséuse y *pax Christi*... ¡qué sé jo!

RECTOR.

Aquell desgraciat...

SACRISTÁ.

¡Aquell pillo!

RECTOR.

Aquell desgraciat qu' ha sigut causa de tantas llágrimas, donará á la seva víctima, á son pare, á tots nosaltres, la satisfacció que li hem exigít... Humil y contrít demanará á Marieta si 'l vol per espós.

SACRISTÁ.

Dèu fassi que tot s' arregli com vosté diu.

RECTOR.

Vos, mentrestant, deixeu aqueixas eynas, rentéuse las mans, prepareu un refresquet... ¡per si de cas!... ¡encara que no més siga com pretexte á conversa... Jo me 'n vaig fins á la platja... es l' hora de la cita. Passaré per la dressera, encara tinch bonas camas.

SACRISTÁ.

¿Y aixó? (*Espantat.*) ¡Qué vol matarse! (*Senyalant al Rector afectuosament.*) Val més que triguí una mica y passi pèl bon camí... (*Acompanyantlo.*) Per la dressera hi ha aquella roca espadada qu' esgarrafa. (*Surt lo Rector.*)

(*Sol.*) Dèu nos ne guard del infelís que passant per sobre rellisqués, se faria á trossos á baix á las puntas de las rocas, y de las rocas... ¡al aygua! ab més de vint brassas de fondaria...

(*Se renta las mans, treu gots y ampollas.*)

Tots aqueixos tráfechs de fer clots, de llensar paladas de terra damunt dels morts... de mariners que 's creuhen perduts y 's trovan, de fadrinetas que 's creuhen trovadas y 's perden (*beu un trago*), de casaments que s' han de fer ¡á paso de carga! com se pren una batería (*beu*), de pares y fillas (*beu*) y fillas... (*beu*) ¡dónan una calor! Quín ayguardent més sense gust... no apaga gens la set... potser garnacha... (*beu*) ¡pst! (*escup*) sembla xarop... pot ser vi ranci (*beu*) ¡pft!... Sembla una medecina... mal per mal... (*Beu altre cop ayguardent.*) Pèls forasters més (*branda, no s' aguanta dret*) valdrá que 'ls vagi á cercar un cantiret d' aygua fresca... (*Surt.*)

ESCENA IX.

CIÓ y ROSETA surten de la capelleta.

ROSETA.

Deixemla plorar tota sola... Me parteix lo cor.
¡Devegadas crech!... (*Senyal de ximple.*)

CiÓ.

¿Veritat? ¡T' asseguro que hi ha hagut moments que 'm semblaba que no hi fos! Altres me feya por que 's matés, l' haurían pres per trastocada. La veyá anar y venir aturantse damunt d' aquella roca mirantse la mar, allargant los braços com si s' hi volgués capbuçar, parlant aple-ret. Jo la vigilaba, y si li preguntaba á qui parlaba, 'm responía: «Demano perdó al pare, que es allá lluny.»

ROSETA.

La pobreta no n' hi ha per menos... ¡Veurer agonisar á son padrí á casa d' aquell home!... que després de tot, sent jove, carinyós, pot ser va anar guanyantli la voluntat... encabat l' abandono en que la va deixar... dihentli que se 'n tornés al poble... y més tart... lluny de tothom...

CiÓ.

Amagada á casa... lo naixement del sèu fill.

ROSETA.

Veurel agonisar, morir... un fill sense nom...

CiÓ.

Ella prou reclamaba, escribía... lo mal cor ni responía á las sèvas cartas... en quant al nen...

ROSETA.

No habia nascut vividor, tant de bè li ha fet Dèu.

ESCENA X.

Anteriors y SACRISTÁ.

SACRISTÁ.

¿Voleu béure? (*A la porta, ab un cantiret.*)

CiÓ.

Dèu sap lo que fa y per qué ho fa. (*Van ab lo Sacristá que 'ls cercará gots, desapareixen uns moments ell y ellas.*)

ESCENA XI.

Anteriors, MARIETA y la PITERA.

(*Marieta surt de la capella y com d' esma va á la porta del fossar, qu' estará tancada. Las duas donas la contemplan de lluny sense dirli res. Marieta al ser á la porta la sorolla per entrar.*)

PITERA.

(*Obra la porta de part de dins y s' queda plantada á l' enquadrament.*) ¿Qué voleu? no estich per conversa... Aquella Elvira, la Pitera del hostal com li deyan los fadrins (*tristement irónica*) es morta. Soch un altre... tampoch soch la viuda del sargento... ¡qu' es cas!... ni l' estimada del Grabat... encara menos... Soch una mareta sense filla. ¡Sola, soleta al mon!

ROSETA.

(*Cridantla.*) ¡Noya, vina! (*Desapareixen.*)

PITERA.

(*Repara en qui tè davant.*) ¡Ah! ¡es la noya! la senyoreta de ca 'n Cendra... ¿per qué no 'm deyas qu' eras tu la que trucaba?... ¡Entra! Entra, hermosura. Ja pots entrar, també hi tens feyna. (*Dintre 'l fossar. La pren pèl bras.*) ¡Se t' ha mort lo noy!... ¡aquell bordet!... ¡la mèva prenda tenia pare! y bon mosso qu' era y ros com un or, una mica més ros que 'l tèu negrito. (*Pausa.*) ¿Y del papá? (*Pausa. Marieta's vol despendre d' ella.*) ¿Bonas noticias? Lo papá, del que t' han colgat prop de la mèva prenda estimada... (*Pausa.*) En quant al papá de vosté... aquell homenot que manaba la *Sirena*, ja deu haber rebut lo cástich que mereixia per embustero... per sense cor... á horas d' ara ja deu ser menjat pèls peixos, esmicolat entre las rocas... potser penjat al pal d' un barco... m' hauria agradat véurel quan lo penjaban; li hauria dit: «¡Oh, Grabat! ¿qu' enca-

ra l' estimas á la Pitera? ¿que t' hi vols casar? ¿sí?... ¡donchs ara la Pitera no 't vol! ¡no 't vol, no! fas massa ganyas, ets massa lletj... ¡Adèu, Grabat!» (*Pausa. L' estira fort.*) Entra (*dolsura*) noyeta de sucre, entra, pomet de flors, entra, no tinguis por. Sempre t' ha estimat la Pitera... fins volia serte mare.... No m' ho haurias dit madras-tra... ¿oy?... ni Pitera; m' haurias dit Elvira, tinch nom de senyora, ¿veritat? Elvira, com la gent bèn criada m' anomena... Si ton pare s' hagués casat ab mi... més de mil cops m' ho va donar á entendre... èll després deya que jo ho habia entés malament... ¡escusas! ¡traidorias d' homenots! Si m' hagués fet la sèva dona... jo t' hauria estimat... casi tant com á l' altra, á la mèva prendeta... ¿Veus aquell munt de terra fresca?... allí l' ha colgada aquell borratxó de Sacristá (*cambi*) con si colgués ápit, ni més ni menos. Tot treballant xiulaba (*si sab xiular l' artista, farà una petita indicació de xiular una cansoneta. Pausa.*) Lo muntet del costat, un muntet petit, tapa la caixeta del tèu fill, un aussellet... ¡aixís! una caixeta que semblaba de nina... ¡Si haguessis vist la caixa de la mèva prenda! alló era una morta... ¡erta! ¡llarga! ¡tant alta com jo!... ¡entra, entra, veurás quina diferencia! (*Marieta desfalleix damunt los grahons de la porta.*) ¿No vols entrar? ¿que pot ser tens por de lò que 'n diuhen animetas... morts?... ¡Por d' un aussellet... aixís! ¡por de la mèva prenda! ¡tan hermosa!... la veig per tot.... fuig, s' amaga... ¿veus? ¿veus? ¡no! (*Li sacudeix lo bras.*) Mira, mira, sí, ¿aquell roser que 's belluga? (*mostrant dintre 'l fossar*) qu' ara s' ajup, qu' ara s' aixeca... (*Fregantse 'ls ulls.*) Si no que he vist al Sacristá cubrint la caixa ab la pala, juraria... juraria... Juraria qu' es ella... ¡No! Son flors, flors y branquetas tendres que prenen la forma del sèu cos per consolarme... (*Com iluminada.*) ¡Si fos veritat alló que diuhen que surten ánimas! ¡Ay quín goig! veure l' animeta de ma filla... y 'l sèu cos tan enciser tot fet de branquetas tendras, de ramets florits... ¡flors y perfums!... No de veras... ¡Noya! (*Sacudintli 'l bras.*) Te dich qu' es ella... y l' aussellet que li voleyá sobre, deu ser l' animeta del tèu fill. (*Dóna alguns pasos cap al prosceni, com seguint lo vol*

d' un aussell.) ¡Vina, vina, siguen amigas! (*Fuig cap al fossar emportantse á Marieta fins á la porta hont la noya oposant resistencia á seguir-la, la Pitera li llensa 'l bras y desapareix. Marieta cau damunt los grahons.*)

ESCENA XII.

ROSETA y CIÓ.

CiÓ.

¡Puja gent!

ROSETA.

¡Lo Sr. Rector... ton pare! (*La sacudeixen repetintli:*) ¡Ton pare! ¡ton pare!

MARIETA.

(*Deixondintse.*) ¡Pare! (*Vol anar al camí.*)

ROSETA.

Lo Sr. Rector t' había dit que no 't moguessis d' allá dintre. (*Entre las duas la fan entrar á la capella.*) Entrahí, si 't veu aquí 't renyará.

CiÓ.

Fins á nosaltres. (*Se retiran.*)

ESCENA XIII.

RECTOR y GRABAT.

(*Pujan enrahonant.*)

RECTOR.

Compreneu, Pau, que si jo no tingués la seguritat de que la vostra filla es mereixedora d' indulgencia no m' hauria interessat tant com m' interesso perque tot tingui una solució honrosa... per uns y altres... he vist á D. Lluís.

GRABAT.

¡No me 'n parli! ¡s' amagan, tots s' amagan! ¡S' amagan y no son culpables!

RECTOR.

¿Qué voliau que fes l' infelís criatura, la vostra noya? Quan la Ció va venir á dirme la vergonya en que 's trobava, li vaig dir que se l' emportés á

casa sèva sense que ningú ho sapigués. Al poble hi ha malas llenguas, gent que potser tenen motius de queixarse de vos.

GRABAT.

¿De mi? Fa vint anys, tants com son que si 's guanyan la vida á mi m' ho deuen.

RECTOR.

¿Vos creyeu haber fet una gran cosa no sent avaro? La generositat dels diners ja es un mèrit; pero n' hi ha d' altres que potser no heu tingut... Habíau promés á certa dona...

GRABAT.

¿Jo?

RECTOR.

Sí, vos. Lo que potser no teníau intenció de cumplir.

GRABAT.

(*Impacient.*) ¿Vosté en qué 's fica? Díguim ahont es la mèva filla...

RECTOR.

Ja ho sabreu... Os he promés que la veuríau... aquí.

GRABAT.

(*Mira per tot arreu.*) ¡Més hauria valgut per ella, per mi, que l' hagués trovat allá dins... soterrada!... (*Lo fossar.*) Hauria besat com reliquia un grapat de la terra que cubris lo sèu cos y me n' hauria anat fins á trovar aquell infame... y al trovarlo li hauria arrancat lo cor, l' hauria patejat gaudintme en la sèva agonía... Un cop satisfet, jo mateix m' hauria entregat á la Justicia... hauria trovat dols lo morir á mans del butxí...

RECTOR.

¡Pau! (*Reptantlo.*)

GRABAT.

O m' hauria partit lo cor d' una gavinetada per no viure entre la gent de bè.

RECTOR.

La gent de bè son indulgents... Tots hem comés las nostras faltas... ¿que no soch gent de bè jo? y no obstant vull consolarvos y tractar de que visqueu aquí... prop mèu... (*Cambi.*) Avuy mateix he parlat al *infame*, he parlat á la vostra filla.

GRABAT.

¿Ahónt? (*Impacient.*) ¿Ahónt es? la vull... Vull

endúrmela mar endins. L' estrenyeré tant fort al abrassarla que sense dirli si la castigo ó la perdono, sense que 's fassi cárrech de si l' augego... d' amor, ó d' ira... la mataré... No la faré sufrir, no... es un tros del mèu cor... y després, quan no respiri... un y altre caurem dintre la mar sagrada... la gran consoladora que 'ns bressará damunt sas arenas... Anys ha que 'm crida. (*Mirant la mar.*) He fugit sas voluptuosas caricias perque tenia un pare á qui volia tancar los ulls, una filla qu' esperaba hagués tancat los mèus... ¡Allá! allá ahont ningú 'ns vegi, al fons del mar y sota las sèvas onas reposarém per sempre... ¡Per sempre! sense que ningú sápigá ahont son los nostros cosos.

RECTOR.

No parleu de morir. Encara lluirán per vos días tranquils. ¡Nostre Senyor... va sufrir, se va fer home!

GRABAT.

(*Sech.*) ¡Calli! (*Abatut.*) Impossible... Vull gosar de la pau absoluta... He bregat massa contra tempestats y homens... De las tempestats me n' he lliurat. La gran Naturalesa no més fa que jugar ab la farum que li formigueja sobre, y al qu' es ardit y coratjós li ensenya la mort de aprop, pero no li pren la vida... ¡l' enemich implacable es l' home, l' home! lo bri de palla que gosa dirse imatge de Dèu. ¡Valenta imatge! ¡Magnífich Dèu si sent nosaltres copia sèva ell fos á semblansa nostra! Jo, sér repugnant, esquifit, despreciable, jo 'm semblo al Dèu... que de tant potent ni sisquera l' imagino, al Dèu gran qu' ompla 'ls espays, que durant las nits estrelladas adoro silenciosament no més que reconeixentne ma petitesa, al Dèu misericordiós que durant las tempestats invoco dihentli ab lo cor que 'm deixi viure... no per mí, pèls altres, pèls qui m' estiman, per la gent senzilla y creyent que m' han confiat l' existencia.

RECTOR.

¡Pau!... reporteuse.

GRABAT.

¡Cayeume á sobre, cayeume á sobre y tots á l' hora, llams d' allá dalt, vents encontrats, combatume!... y 'm rebejaré entre 'ls vostros ho-

rrors... ¡pero cómo fugir la perfidia humana!!
(*Plora. Pausa. Cambi.*) ¡No! ¡no! ¿veu? ja estich
sossegat, tranquil d' esprit, com si hagués trovat
aquell vellet venerat que m' era pare al brancall
de casa, com si ma filla m' hagués donat lo petó
de benvinguda. (*Pausa. Cambi.*) Diguim, ¿ahónt
es? Pórtila als meus brassos... ningú m' ha vist,
l' embarcació en que he vingut ja está pagada...
no la reclamarán... ¡Vagi!

RECTOR.

¡Pau, per Dèu!...

GRABAT.

Allí (*la capella*), allí me n' entraré esperantla.

RECTOR.

¡No! (*Tallantli 'l pas.*)

GRABAT.

¿Per qué? (*Calma.*) Déiximhi entrar. ¡Sí! per
favor... fa temps que no m' he agenollat davant
de cap altar... de cap altar de fusta. (*Somri-
hent.*) Nostre Senyor y jo tenim comptes vells...
hem de passarlos. Tinch fé que 'm será clement
¿no li sembla? Vosté també pregará per mí, ¿ve-
ritat? li dirá que no he sigut pervers *del tot*, que
sempre he cregut en la seva misericordia infinita!

RECTOR.

¡No! ¡no! (*Impedintlo d' entrar.*) Dèu es miseri-
cordiós ab la criatura que 's despulla de malas
passions y sumisa acepta 'ls cops qu' ha merescut...
¿que 'us penseu, després de tot, que no mereix
castich aixó de faltar á la paraula donada á
una dona...

GRABAT.

¿Ja hi torna? ¿Jo una paraula... á qui?

RECTOR.

Prou ho sabeu, á la viuda... á la noya del hos-
tal...

GRABAT.

(*Rápit ab despreci.*) ¡Vaja una dona! ¿'s refe-
reix á la Pitera? (*Ab entonació despreciativa.*)

RECTOR.

Si senyor sí. ¡Vaja una dona! ¡Lo que debía
dirse D. Lluís, al pensar en la vostra filla!...

GRABAT.

¡Ah! (*Pensatiu.*) Potser tingui rahó. Donchs
miri, Dèu será misericordiós, porque resignat

accepto 'l castich que m' envía. Ja no 'm queixo, ja no vull venjar-me...

RECTOR.

Lo de no venjar-se ja es meritós; pero heu de fer més... heu de perdonar al home... que...

GRABAT.

(*Indignat.*) Capellá, no 't fiquis en lo que no 't demanan... Digas ahónt es ma filla, aviat; sino, fins donant escándol, baixo al poble, entro per totas las portas obertas, enfonso las qu' estiguin tancadas, la trovo, vaig ab ella en busca del sèu amant...

RECTOR.

No heu d' anar en lloch, 'ls veureu á tots dos... (*Prenentli las mans*). Ell sumís demanará perdó á la vostra filla... ¡Ab aixó, Pau, enteniment!... Uns y altres son més aprop vostro de lo que 'us creyeu... ¡Benet! (*Lo Grabat mira per tot arreu.*) ¡Espereume! (*Va al foro y fa una senyal, després á l' iglesia.*)

ESCENA XIV.

GRABAT, poch després la PITERA.

GRABAT.

¡Espereume!... quán de temps perdut... y tor-no á trovar-me sol... sol per tot, sense més companyia que 'ls mèus pensaments tempèstuosos, sens més consol á la mèva pena que projectes de venjansa, sense poguer calmar la set de carinyo que jo sentía més qu' ab desitjos de cástichs terribles, de torments del cos, de la carn, dels ossos... imposats als qui m' han fet tant de mal! (*S' ofega.*) Sí, sí, sento que no podré respirar fins que m' hagi rebejat en la sang d' aquell home... sense... (*articula paraulas en veu baixa y cau damunt d' un pedrís abatut per sas meditacions.*)

PITERA.

(*Surt poch á poch espiant al home de qui no veu la cara.*) ¡Sempre gent inoportuna... es un que plora... ¡menos mal! algun infelís qu' espera tanda pera trovar-se sol al fossar (*Baixet tocantli*

l'espatlla.) Germá, germá, no ploréu... tots hi tenim sers estimats. Ahir m'hi van colgar una filla qu'era lo mèu orgull, tot lo mèu ser. (*Plora.*)

GRABAT.

(*Aixeca 'l cap coneixent la veu y separa las mans de la Pitera per véureli la cara.*) ¡Tu!

PITERA.

¡Tu! (*Pausa.*) ¿No ets mort?.. ¿no t'han penjat? ¿lo Capitá de la *Sirena*? ¡imposible! tot-hom deya qu'erau perduts! ¿ets tu? tu... (*cambi*) ¿que tornas de l'altre part de món per estimarme? arrivas tart... massa tart, no tinch lo cor per escoltar paraulas dolsas.

GRABAT.

Torno de l'altre part de món pera matarte... á tu, á tots los qu'heu causat la mèva desgracia.

PITERA.

(*Recula cap á la porta del fossar com defen-santse darrera.*) ¿Jò, la tèva desgracia?... ¡jo!... no gosarás matarla á la tèva Pitera, á l'Elvireta que t'estimaba tant, que tu estimabas...

GRABAT.

¡Deixam!... primer he de... deixam, esprit del mal, dona perversa.

PITERA.

¡Esprit del mal! ¡dona perversa jo! ¡Me pensaba que 'm coneixías millor!... en ma vida he fet mal á ningú... quan camino pèl camp miro per terra per no xafar cap formigueta; quan segueixo la platja hi vaig descalsa per no matar cap bestiola... Si he sigut dolenta... ab tu, no més qu'ab tu, ho he fet pera venjarme... Tu qu'ets tant venjatiu deurias trovarhi excusa.

GRABAT.

¿Venjarte de mi?

PITERA.

Sí... Ja t'ho había dit... (*ab cansoneta*) te penedirás del teu desdeny, te sabrá greu haberme dit que no 'm volías... ¿Ara te 'n penedeixes, veritat? Ara qu'al tornar á caseta has trovat la porta tancada... ¿Sí? ¿de veras te penedeixes d'haber sigut fals y mentider? ¿Sí? Confessaho y potsé 't perdoni... ¡tinch tantas ganas de perdonar!... de tréurem del pit tots los sentiments que m'hi fan nosa, que s'apunyegan ab ma tristesa, que quan ploro damunt d'aquell munt de terra (*al*

fossar) me diuhen sense que jo ho vulgui... t' ho juro, sense que jo me 'ls escolti: encara ets jove, digne de ser estimada... No, no... ja he estimat prou... No, no... digas, Pau: ¿te penedeixes d' haberme enganyat? digasho y 't perdono.

GRABAT.

Qui ha de demanar perdó ets tu. (*Ab Ulastima.*) Si verament tens consciencia de lo que dius, de lo que fas... digam hont es aquell home, hont s' amaga, digamho,... y no 't faré cap mal. Lo Rector diu que 'l veuré... pero ¿quán? ¿ahónt? jo voldria trovarlo sol.

PITERA.

¿De veras? ¿de veras? ¿no 'm farás cap mal si parlo?

GRABAT.

T' ho juro. (*Ella va apropantse.*)

PITERA.

No, si no m' enténs, Pauhet... ¿de veras si no parlo 'm matarás? ¿me matarás si t' exaspero? si en lloch de contarte lo que tu vols saber, no mes te dich qu' al despreciarme á mi jo he contribuít á que ta filla 't castigúes ab la mateixa arma ab que 'm ferías?... ¿de veras si saps que jo he esbombat per tot arreu las nostras relaciones y ta vilesa, las de ta filla ab aquell mulato? ¿de veras si jo t' escupo aixó á la cara t' encegarás tant... que rabiós te treurás un arma (*ell fa com que 'n busca una*) y quan la tinguis á la ma (*ella li posa á la ma un ganivet que hi haurá á la cistella de las eynas del Sacristá*) quan la tinguis ben apretada (*ell l' apreta*) me la clavarás al cor... ó aquí... (*ab mimo*) aquí (*ensenyantli un trosset de carn entre 'l coll y espatlla*) aquí al clotet del petons?... ¿de veras me matarás si t' dich que no hi pots viure entre gent honrada, que jo al parlar de tu t' he tractat de pirata, al parlar de ta filla he dit qu' era una perduda, una... (*Li parla á la orella.*)

GRABAT.

¡Prou! ¡prou! (*Aixeca la ma ab l' arma.*)

PITERA.

¡Així m' agradas: ardit terrible!... mátam (*forceja ab ell tot fentlo seguir cap al fossar.*) ¡Un cop ben fort! ben fondo... vina, vina, prop de ma filleta hi ha una fossa oberta que m' espera... que

'ns espera á tots dos, á tu y á mi... mátam y després parteixte 'l cor.

GRABAT.

¡Ah! (*lluytant*) aquí, aquí mateix has de morir.

PITERA.

¡Allá, créume, allá!... (*al fósar*). Fins al mánech, tota la fulla (*decantant lo cap y mostrant lo coll*), y després, llepisosa de la mèva sang, t' entrarà més fondo... y ja estarem casats... units per sempre. (*Ell va per matarla, arriba lo senyor Joanet que li deté lo bras y li pren l' arma.*)

PITERA.

Vellot, no 'ns destorbéu, festejaban... ¡t' espero, Pauhet! (*Va al fósar corrent. Lo Grabat vol seguir-la; mes lo Sr. Joanet l' atura.*)

ESCENA XV.

GRABAT, SR. JOANET, D. LUISITO, recelós y allunyat,
BENET mitj adormit.

SR. JOANET.

(*Reptantlo.*) ¡Paul! ¡Capitá!...

GRABAT.

¿Qui 'm parla? (*Alucinat.*)

SR. JOANET.

Un amich prou content d' haber evitat una desgracia mes. Un amich que 'us demana indulgencia pèl fill d' un home que 'us estimaba... (*S' jira y fa avansar á D. Luisito. Lo Grabat al veurel vol rependre 'l ganivet de mans del senyor Joanet. Eix llensa 'l ganivet al mar. Benet aixeca un cistell que du á la mà. Ell y 'l senyor Joanet s' interposan.*)

SACRISTÁ.

¡Mestre! ja sabéu que 'us estimo per valent, per home de bè; pero aquí no som negres. Si tēniu queixa acudiu als mossos de l' escuadra, al poble n' hi ha una parella, aneu á parlar á un jutje...

ESCENA XVI.

Lo senyor RECTOR y MARIETA surten de l' iglesia.

RECTOR.

Será jutje la vostra filla. (*Lo Grabat se gira envers sa filla.*)

MARIETA.

¡Pare! ¡pare del cor! (*Corre y cau als seus peus, ell la contempla de fit á fit.*)

RECTOR.

Escolta, María... aqueix home (*D. Luisito*) 't va parlar d' amor... y m' ha dit que enecat, un dia... Ell no ha deixat d' amarte y 't vol per muller... y tu, tu... María, ¿lo vols per marit?

D. LUISITO.

Perdonam. ¡Te juro!... (*Lo Grabat vol tirárse-li á sobre y 'l detenen.*)

RECTOR.

(*A D. Luisito, cremat.*) Val més que no digui res. (*Al Grabat.*) Vos, ¿perdoneu? ¿perdoneu si la vostra filla perdona? Escolta, María... heu sigut objecte d' escándol... que sols podeu fervos perdonar contrayent sant matrimoni. (*Se treu papers, lo senyor Joanet també n' hi dona.*)

SR. JOANET.

Fés de baptisme.

RECTOR.

Admonestacions closas, óbits, tot está en regla... Benet... enceneu los ciris de l' altar... l' estola, 'l llibre... ¿Tothom hi vé bè?... (*A D. Luisito y al senyor Joanet.*)

D. LUISITO.

No mes desitjo que se 'm perdoni la mèva falta. (*Avansa la mà. Lo senyor Rector vol pendre la de Marieta que resisteix.*)

MARIETA.

Perque 'l fill de mas entranyas hagués tingut un nom... (*sense mirarse á D. Luisito*) l' hauria pres per marit... Mort lo mèu fillet, me basta 'l perdó del mèu pare. (*Cau als seus peus y torna á aixecarse dihent molt clar y enérgich.*) No vull

per home al qui després de jurarme amor etern, ha sigut precis fer venir per forsa... ¡no sé d' ahont! d' allá ahont había fugit... d' allá ahont s' había amagat perque 'ls plors d' una mare abandonada... los crits de vida y després rogalls d' agonía d' un fillet... que no ha volgut conèixer (*plora*) perque ni crits, ni Hágrimas, ni ays, ni sospirs li recordessin la sèva baixesa...

GRABAT.

(*Alegre.*) ¿No 'l vols?... ¿no 'l vols y potser l' estimas? ¡Ara 't perdono! (*La pren en sos brassos.*) Ets bèn bè filla mèva.

MARIETA.

Pare, perdoneulo també.

GRABAT.

(*Deixa á sa filla.*) Ja ho sents sacerdot, no 'ls fassis encendre 'ls llums... (*Al Sacristá.*) No la treguis l' estola. (*Tots s' alarman veyentlo tant escitat.*) Perque no cometis cap més infamia (*á D. Luisito*) torno á ser lo justicier, ¡lo Grabat! ¡lo Capitá negrero! (*Perseguintlo 'l pren pèl coll.*) T' ho tenia promés...

RECTOR.

¡Benet! ¡Correu... veniu!

(*Lo Grabat ha sacudit duas ó tres vegadas á D. Luisito, y sentintlo escanyat lo rebat per terra.*)

ESCENA FINAL.

PITERA.

(*Surt á la porta del fossar ab calma.*) ¡Quí crida!... (*Corre cap al Grabat.*) ¿Y donchs, que no vens? t' he fet lo puesto. (*Se 'l mira cara á cara y 's mira 'l mort.*) ¿L' has mort tú? A tothom matará menos á mí; ¡may m' ha estimat! (*Plora*). Ja que ni matarme has volgut, (*cambi exasperada*) jo 't mataré á tu; pero no ab aqueixa ma que desdenyas, te faré matar... Corro á cridá 'ls mossos. ¡Lo butxí, lo butxí t' espera! (*Fuig corrent. Lo Grabat aixeca las espatllas ab despreci, pren á sa filla de damunt lo cadavre y besantla y sense mirar al mort dirá:*)

GRABAT.

¡Sang de mas venas! ¡iman de ma vida!

RECTOR.

¿Respira? (*Interrogantse mutuament ell y lo senyor Joanet al donar la benedicció á D. Luisito.*) ¡Benet, los sants Olis! (*Lo Sacristá 'ls treurá.*)

SR. JOANET.

¡D. Luis!... (*Li desfá la roba.*)

GRABAT.

(*Irónich.*) ¡Ja podeu fer! (*Sech.*) ¡Es mort! (*Rabiós, volent que sa filla s' aguantí dreta.*) ¡Colguéulo dintre un femer! (*Molt tendre.*) Filla adorada, soch jo, ton pare que ja ha viscut prou, que no vol, que no vol que tu visquis deshonrada. Aném, aném á reposar per sempre. (*La pren en brassos y fuig emportántsela. Al ser dalt del promontori per llensarse á mar crida:*) No malgastéu sants olis... ¡Llenséulo á mar... perolluny, lluny de nosaltres! (*Desapareixen ell y sa filla.*)

TELÓ.

Marsella, Juin Juliol de 1891.

EL PLATANAR

CANCIÓN AMERICANA BAILABLE

letra de D. P. A. T., música del maestro Giménez

BARÍTONO.

Café tengo muy sabroso
y tabaco sin igual,
y una hamaca entre las hojas
de mi rico platanar.

Ven, hermosa mulatica,
y no tardes en venir;
si no vienes esta noche,
no te acuerdes más de mí.

CORO.

¡Cachimbambá!
¡Cachimbambá!
La mulatica
no faltará.

DÚO DE BARÍTONO Y TIPLE.

Mueve la hamaca la brisa,
aroma despide el café,
mis } labios buscan tus } labios,
tus } } mis }

que son de azúcar y miel.

No hay sombra como la sombra
que proyecta el platanar,

y la sombra de { tus ojos
 } sus

cuando á medio abrir están.

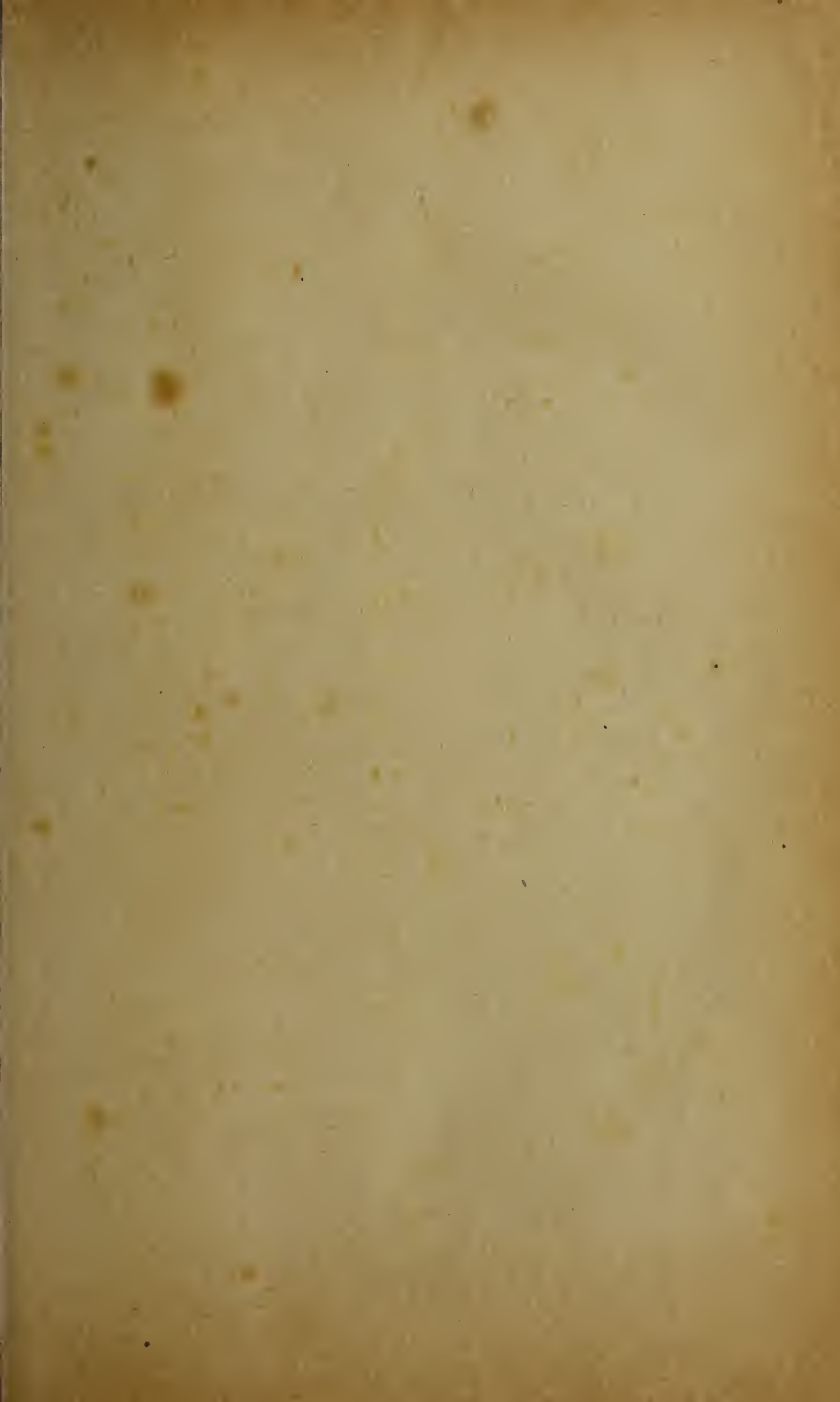
Ya no siento, mulatica, (mulatico)
de tus brazos el calor;
dame otro beso siquiera,
porque va á salir el sol.

CORO.

¡Cachimbambá!
¡Cachimbambá!
La mulatica
(el mulatico)
no puede má.

OBRAS EN CATALÁ
DE
J. PIN Y SOLER

La familia dels Garrigas, novela.	4 ptas.
Jaume. »	4 »
Niobe. »	4 »
Sogra y Nora, comedia.	2 »
La viudeta »	2 »
La tia Tecleta »	2 »
La Sirena, drama.	2 »